Zanco Journal of Human Sciences (ZJHS)

TYPE: Original article
DOI https://doi.org/10.21271/zjhs.29.SpC.10

دیاریکردنی بنەماکانی ستراتیژی پەروەردە و فێرکردن لە هەرێمی کوردستان

OPEN ACCESS
*Corresponding author
Ibrahim Yasin Taha
ibrahim1999daerl@gmail.com

ابراهیم یاسین طه بەشی شێوەکاری,کۆلێژی هونەرەجوانەکان,زانکۆی سەلاحەدین, هەولێر–هەرێمی کوردستان,عێراق

جواد نعمت حسین/ بەشی پەروەدەی هونەری,کۆلێژی پەروەدەی بنەڕەت,زانکۆی سلێمانی

RECEIVED :13 /03/2025
ACCEPTED :02/09/ 2025
PUBLISHED :15/12/ 2025

وشە سەرەکییەکان:
ستراتیژی پەروەردە
سیاسەتی پەروەردەیی
مەنهەجی خوێندن
پلاندانانی ستراتیژی
کوالیتی پەروەردەیی

پوختە

توێژینەوەی(دیاریکردنی بنەماکانی ستراتیژی پەروەردە و فێرکردن لە هەرێمی کوردستان) بەدواداچوون بۆ ئەو بنەما بنەڕەتیانە دەکات کە بەشدارن لە دیاریکردنی ستراتیژی (پەروەردە و فێرکردن) لە چوارچێوەی هەرێمی کوردستان لە عێراقدا . ئەمە و سیستەمی پەروەردەی ناوچەکە گۆڕانکارییەکی خێرای بەسەردا هاتووە، کە هەم گۆڕانکاری سیاسی و هەم بەهۆی بەرەنگاربوونەوەی (ئابووری-کۆمەڵایەتی)یەوە قەتیس کراون . لە وەڵامی ئەم گۆڕانکاریانەدا، پەرەپێ دانی ستراتیژی پەروەردەیی کاریگەر زۆر گرنگە بۆ دڵنیابوون لەوەی کە سیستەمەکە پێداویستی خوێندکارو پەروەردەکار و کۆمەڵگە دابین دەکات. ئامانج لەم توێژینەوەیە بە شێوەیەکی سەرەکی بریتیە لە دیاریکردنی ئەو بنەما گشتیانەی کە پێویستە ڕێنمایی دارشتنی بناغەی ستراتیژییەکانی پەروەردەیی لەهەرێمی کوردستاندا بکات. ئەم بنەمایانە چەندین هۆکاری جۆراوجۆرو جیاواز لەخۆدەگرن، وەک یەکخستنی (بەهای کولتووری ناوخۆیی، هاوئاهەنگی لەگەڵ ستانداردەی پەروەردەییە نێودەوڵەتی)یەکان، لەگەڵ گونجاندنی ستراتیژ بۆ چارەسەرکردنی چوارچێوەی (سیاسی، ئابووری و دیمۆگرافی)ای ناوازەی ناوچەکە. دووبارە ئەم توێژینەوەیە لێکۆڵینەوە دەکات لەوەی کە چۆن بتوانرێت ئەم پرەنسیپانە ئاماژەی پێکرا بەکاربهێنرێت بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی کوالیتی و بۆدەستراگەیشتن وبەردەوامیی پەروەردە لە کوردستان، بە لەبەرچاوگرتنی پەرەسەندنی هەمەجۆریی هەرێم و لەگەڵ پەرەسەندنی پێداویستییەکان. جگە لەوەش، توێژینەوەکە هەڵسەنگاندن بۆ ئەو لەمپەر و بەربەست و ئاستەنگ و ڕێگریانە دەکات کە ڕووبەڕووی دارێژەری سیاسەت، پەروەردەکار و لایەنی پەیوەندیداری دیکە دەبنەوە لە جێبەجێکردنی ستراتیژییەکانی پرۆسەی پەروەردەو فێرکردن. توێژینەوەکە بە شێوەیەکی ڕەخنەگرانە پێوانە و هەڵسەنگاندن بۆ دیمەنی پەروەردەیی ئێستای هەرێمی کوردستان دەکات، هەم لە ڕووی سەرکەوتن و هەم لە ڕووی بواری باشترکردن دەکۆڵێتەوە. واچاوەڕوان دەکرێت کە دەرئەنجامی ئەم توێژینەوەیە ڕاسپاردەی کردەیی پێشکەش بکات بۆ پەرەپێدانی ستراتیژی پەروەردەیی وەڵامدەرەوەتر و گشتگیرتر بێت بۆئەوەی چاکتر بتوانێت پشتگیری لە ئامانجی درێژخایەنی گەشەپێدان و گەشەسەندن بکات و دەرئەنجامی پەروەردەیی بۆ نەوەکانی داهاتوو لە کوردستان گورجتر بکات.

About the Journal
Zanco Journal of Humanity Sciences (ZJHS) is an international, multi-disciplinary, peer-reviewed, double-blind and open-access journal that enhances research in all fields of basic and applied sciences through the publication of high-quality articles that describe significant and novel works; and advance knowledge in a diversity of scientific fields. https://zancojournal.su.edu.krd/index.php/JAHS/about

١. بەشی یەکەم: ناساندنی توێژینەوەکە:

١.١ پێشەکی:

ڕێکخستن وداڕشتنی ستراتیژی پەروەردە وفێرکردن زۆر گرنگە بۆ جێبەجێکردن وچارەسەرکردنی ئەو ڕووبەڕووبوونەوە پەرەسەندووانەی کە پرۆسەی سیستەمی پەروەردە لە ئاستی جیهانیدا ڕووبە ڕووی دەبنەوە. پەرەپێدانی ئەم جۆرە ستراتیژانە لە چوارچێوەی هەرێمی کوردستاندا، وە بە تایبەتی بە هۆی دیمەنە (کۆمەڵایەتی، سیاسی و کولتووری) یە دیارەکانی هەرێمەکەوە بەرچاون. هەرێمی کوردستان گۆڕانکاری سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابووریی بەرچاوی بەخۆوە بینیوە، کە ڕاستەوخۆ کاریگەری لەسەر سیستەمی پەروەردە بە جێهێشتووە . بۆیە ئەو پرەنسیپانەی کە ڕێنمایی داڕشتنی ستراتیژی پەروەردەیی لە کوردستان دەکەن، دەبێت هەم (ڕەوتی پەروەردەیی جیهانی و هەم واقیعی ناوخۆی)یەکان بەهەند و لەبەرچاو بگرن، کە بریتین لە سەقامگیری سیاسی، پەرەسەندنی ئابووری، و میراتی کولتووری (Dale, 2013). جگە لەوەش، جێبەجێکردنی ستراتیژی پەروەردەی کاریگەر لە کوردستاندا بۆ دەستەبەرکردن و دەستڕاگەیشتنێکی دادپەروەرانە بە خوێندنی کوالیتی و پەرەپێدانی گەشەی ئابووری-کۆمەڵایەتی درێژخایەن زۆر گرنگە (OECD, 2015). ئەم توێژینەوەیە بە شیکردنەوەی ئەو پرەنسیپانە دەست پێدەکات کە دەبێت ڕێنوێنی پەرەپێدانی ستراتیژی پەروەردە لە کوردستاندا بکەن،ئەمەش ئامانجی پێشنیارکردنی چوارچێوەیەکە کە هاوتەریب بێت لەگەڵ باشترین (پراکتیزەی نێودەوڵەتی و پێداویستییە ناوچەی)یەکان.

٢.١ کێشەی توێژینەوە:

ماوەی نێوان ساڵانی (١٩٩٢ - ٢٠٢٢) زایینی بە واتای دوو دەیەیی رابردوو لە هەرێمی کوردستانی عێراق گۆڕانکاری بنەڕەتی (سیاسی، کۆمەڵایەتی و ئابووریی) بەخۆوە بینیوە، کە بەشێوەیەکی بەرچاو کاریگەری لەسەر سیستەمی پەروەردەیی هەبووە. ئاڵۆزییەکانی حوکمڕانی، زەمینەی کولتووری هەمە چەشنی ناوچەکە و پێویستی بە گەشەپێدانی بەردەوام داوای ڕێبازێکی ستراتیژی بۆ پەروەردە دەکەن. بەڵام سەرەڕای ئەم تەحەدا و ڕووبەڕووبوونەوانە و ئەو تەحەددایانەی کە ڕووبەڕووی دەبنەوە، پەرەپێدانی ستراتیژی پەروەردەیی یەکگرتوو و گشتگیر هێشتا وەکو پرسێکی چارەنووسساز دەمێنێتەوە کە پێویستی بە شیکارییەکی توند و ورد هەیە. ئەو گرفتە ناوەندییەی کە ئەم توێژینەوەیە ئامانجیەتی توێژینەوەی لەبارەوە بکات لە کاتێکدا دەستپێشخەری جۆراو جۆر هەبووە بە ئامانجی چاکسازی لە پەروەردە، نەبوونی بناغەیەکی ستراتیژی تۆکمە، کە هاوتەریب بێت لەگەڵ هەردوو باشترین پراکتیزی جیهانی و پێداویستی ناوازەی ناوچەکە، کە کاریگەریی ئەم هەوڵانە سنووردار دەکات.لە ئێستادا سیستمی پەروەردە لە کوردستان لەگەڵ چەندین ئاستەنگی بەرەوڕووبووەتەوە، لەوانە ناتەواوی (ژێرخان، پرۆگرام، مامۆستا). سەرەڕای ئەوە، سیستەمەکە هێشتا نەیتوانیوە بە تەواوی سیاسەتی پەروەردە گشتگیر و یەکبخات تا بتوانێت پێداویستی دانیشتوانی خوێندکاری جۆراوجۆر چارەسەر بکات، لەوانەش ئەوانەی کە لە گروپە پەراوێزخراوەکانەوە هاتوون. بە لەبەرچاوگرتنی ئەم تەحەددایانە، کێشەی توێژینەوەکە لەسەر دەستنیشانکردن و شیکردنەوەی ئەو بنەمایانە کۆدەبێتەوە کە پێویستە ڕێنمایی داڕشتنی ستراتیژییەکانی پەروەردەیی لە کوردستاندا بکات. ئەم بنەمایانە دەبێت ژینگەی کۆمەڵایەتی-سیاسی و واقیعی ئابووری و میراتی کولتووری ناوچەکە لەبەرچاو بگرن، لە هەمان کاتدا ستانداردی پەروەردەی جیهانی و باشترین پراکتیزەکانیش لەخۆ بگرن. کەواتە نەبوونی چوارچێوەیەکی ستراتیژی بۆیەکخستنی ئەو هۆکارانە، کەلێنێکی گرینگ لە پرۆسەی پلاندانانی پەروەردەیی ئێستادا دەخاتە ڕوو، ئەمەش ڕێگری لە توانای هەرێم دەکات بۆ بەدەستهێنانی گەشەپێدانی پەروەردەیی بەردەوام. بە لێکۆڵینەوە لە بنەماکانی پلاندانانی ستراتیژی پەروەردەیی، ئەم توێژینەوەیە هەوڵدەدات بەشداری بکات لە پەرەپێدانی سیستەمێکی پەروەردەیی کاریگەرتر، گشتگیرتر و لە ڕووی کولتوورییەوەش گونجاوتر بێت لە هەرێمی کوردستان، کە لە کۆتاییدا پشتگیری لە ئامانجی بەرفراوانی گەشەپێدانی کۆمەڵایەتی-ئابووری هەرێم دەکات. ، تا ئیستا هیچ توێژینەوەیەک بە شیوەیەگی گشتگیر لەم بارەیەوە ئەنجام نەدراوە، وئەمە نەبوونی بناغەیەکی ستراتیژی تۆکمە، کە هاوتەریب بێت لەگەڵ پراکتیزی جیهانی و پێداویستی ناوازی ناوچەکە خۆی لە خۆیدا کێشەیەکی پەروەردەیی و فێرکاری زەقە، پێویست دەکات بە چارەسەرکردن، ولێرانەوە پرسیارێکی سەرەکی و چەندین

پرسیاری لاوەکی لای توێژەر گەڵاڵە بوو بەم شێوەیە : ئاخۆ بنەماکانی ستراتیژی پەروەردە و فێرکردن لە هەرێمی کوردستان لە قوتابخانەکانی ناوەندی شاری هەولێر چۆنە ؟ ئایا بنەماکانی ستراتیژی پەروەردە و فێرکردن ئامانجەکانی خۆی پێکاوە لە قوتابخانەکان ؟ ئایا پرۆگرامی خوێندن و ڕێگاکانی وانەوتنەوە و مامۆستا و پێداویستەکانی بابەتەکە بە شێوەی گشتی لە قوتابخانەکان وەک پێویست دابین کراون ؟ و بۆ وەڵامدانەی ئەم پرسیارانە بڕیاردرا بە ئەنجامدانی ئەم توێژینەوە، وئەمە خۆی لە خوێدا بریتییە لە کێشەی توێژینەوەکە.

٣.١ گرنگی توێژینەوە:

لەگەڵ بەردەوامبوونی پەرەسەندنی ناوچەکە، پەرەپێدانی ڕێبازێکی ستراتیژی بۆ پەروەردە بۆ گەشەسەندنی ئابووری-کۆمەڵایەتی درێژخایەنی زۆر گرنگە. بە دەستنیشانکردنی ئەو بنەما سەرەکیانەی کە دەبێ ڕێنمایی داڕشتنی ستراتیژی پەروەردەیی بکەن، ئەم لێکۆڵینەوەیە تێڕوانینێکی بەنرخ دەدات سەبارەت بەوەی کە چۆن دەتوانرێت سیاسەتی پەروەردە باشتر لەگەڵ پێداویستییە ناوازەکانی دانیشتوانی هەمەچەشنی کوردستاندا بگونجێن.جگە لەوەش، ئەم توێژینەوەیە بەشداری دەکات لە بواری فراوانترکردنی سیاسەتی پەروەردەیی و پلاندانانی ستراتیژی بە تێکەڵکردنی چوارچێوەی ناوخۆیی لەگەڵ باشترین پراکتیزە جیهانییەکان. هەروەها ئامانجی پێشکەشکردنی ڕاسپاردەی کردەیی کە بتوانێت کوالیتی و یەکسانی و گشتگیری پەروەردە بەرز بکاتەوە، و دڵنیابێت لەوەی کە نەوەی داهاتوو لە کوردستاندا بە لێهاتوویی و زانستی پێویست بۆ گەشەپێدانی بەردەوام تەیار دەکرێن. لە کۆتاییدا، دەرەنجامەکانی ئەم توێژینەوەیە دەتوانن داڕێژەری سیاسەت و پەروەردەکار و ڕێکخراوی نێودەوڵەتی ئاگادار بکەنەوە کە کاردەکەن بۆ باشترکردنی سیستەمی پەروەردە لە ناوچەکەدا.

٤.١ ئامانجی ئەم توێژینەوە:

ئامانجی لێکۆڵینەوەکە دیاریکردنی سەرجەم ئەو پرەنسیپە بنچینەییانەیە کە دەبێت لەکاتی هەڵبژاردن و پەرەپێدانی ستراتیجی پەروەردەیی لە هەرێمی کوردستاندا بگیرێنەبەر، لە هەمانکاتیشدا ئەم پرەنسیپە دەبێت هاوتەریب بێت لەگەڵ پێداویستی مامۆستا وقوتابی و واقیعی پەروەردەیی و کۆمەڵایەتی و پێداویستییەکانی پەرەپێدانی پرۆسەی پەروەردەیی، بە ئامانجی بەرزکردنەوەی کوالیتی پەروەردەیی بە یەکسانی و بە بەردەوامیی لە ناوچەکەدا.

٥.١ سنوورەکانی توێژینەوە:

١.٥.١ سنووری شوێن: قوتابخانەکانی هەرێمی کوردستانی عێراق/ ناوەندی شاری هەولێر.

٢.٥.١ سنووری کات: ساڵی خوێندنی(٢٠٢٤ – ٢٠٢٥) زایینی.

٣.٥.١ سنووری بابەتی: هەوڵدانێکە بۆ پەرەپێدانی (دیاریکردنی بنەماکانی ستراتیژییەکانی پەروەردە و فێرکردن لە هەرێمی کوردستان) دا لە ڕوانگەی مامۆستایان.

٤.٥.١ سنوری مرۆیی: مامۆستایانی پەروەردەی هونەر لە قوتابخانەکانی ناوەندی شاری هەولێر.

٦.١ شیکردنەوەی زاراوەکان:

١.٦.١ ستراتیژی پەروەردە:

ستراتیژی پەروەردەیی بریتییە لە کۆمەڵێک بنەما و دیدگا کە ڕێنوێنی پرۆسەی پەروەردەیی دەکەن بۆ گەیشتن بە ئامانجی تایبەت کە بەشدارن لە گەشەسەندنی کۆمەڵگەدا. ئەم پێناسەیە تیشک دەخاتە سەر ئەو بیرۆکەیەی کە پەروەردە سنووردار نییە بەتەنیا بۆ گواستنەوەی مەعریفە بەڵکو درێژدەبێتەوە بۆ پەرەپێدانی بیرکردنەوەی ڕەخنەیی و دابینکردنی لێهاتوویی تاک بۆ کارلێکی کاریگەرانە لەگەڵ ژینگەی کۆمەڵایەتی و ئابووری. ستراتیژی پەروەردەیی لەسەر قەناعەتی فەلسەفی سەبارەت بە ڕۆڵی کۆمەڵایەتی و پەروەردە وەک مافێکی بنەڕەتی بنیات نراون کە دەبێت لەبەردەستی هەموو تاکێک دا هەبێت بەبێ گوێدانە پێشینەیان (Alexander et al, 2020) ، هەروەها ستراتیژی پەروەردەیی بریتییە لە تێکەڵەیەک لە "پەروەردە" و "ستراتیژ". زاراوەی "پەروەردە" لە ڕەگی لاتینی "educare"وە هاتووە کە بە واتای پەرەپێدانی زانین دێت، لە کاتێکدا "ستراتیژ" لە وشەی یۆنانی "strategia" وەرگیراوە و ئاماژەیە بۆ پلانێک بۆ گەیشتن بە ئامانجێکی دیاریکراو. بۆیە ستراتیژی پەروەردەیی واتە پلاندانان و جێبەجێکردنی کردار یان سیاسەتی پەروەردەیی

کە گرنگی بە باشترکردنی کوالیتی پەروەردە و دەرئەنجامی پەروەردەی دەدات (Hargreaves & Fullan, 2019).کەواتە پەیوەندی بەو هەنگاو و پرۆسە سیستماتیکییەوە هەیە کە ئامانج لێی باشترکردنی سیستەمی پەروەردەیە. ئەم پرۆسانەش بریتین لە (شیکردنەوەی ژینگەی پەروەردە، دیایکردنی پێداویستی، دانانی ئامانجی ڕوون، و جێبەجێکردنی بەرنامە و پرۆگرامی پەروەردەیی) کە لەگەڵ پێداویستی کۆمەڵگادا بگونجێت.ئەمەوستراتیژی پەروەردەیی (دابەشکردنی سەرچاوە، ڕاهێنانی مامۆستا، و پەرەپێدانی تەکنیکی هەڵسەنگاندن) لەخۆدەگرێت بۆ دڵنیابوون لە باشتربوونی درێژخایەن لە کوالیتی پەروەردەدا (Fullan, 2020).

٢.٦.١ سیاسەتی پەروەردەیی:

سیاسەتی پەروەردەیی بە کورتی بریتییە لەو بنەما و ڕێنماییانەی دەسەڵاتی بەڕێوەبردن بۆ کەرتی پەروەردە، بەمەبەستی بەدەستهێنانی دڵنیایی لە دابینکردنی پرۆسەیێکی سەرکەوتوو و پێشکەوتووی پەروەردە و فێرکردن بە هەردوو ئاراستەی گەشەپێدانی ئامانجە نیشتمانییەکان و تەریببوون لەگەڵ ستاندارد و پێشکەوتنە جیهانییەکاندا.
زۆرجار سیاسەتی پەروەردەیی لەسەر ئایدیاڵە فەلسەفییە فراوانەکانی وەک دادپەروەری و یەکسانی و دیموکراسی دامەزراون، ئامانجیان دروستکردنی ژینگەیەکی پەروەردەییە کە گەشەپێدانی فیکری و کۆمەڵایەتی هەموو خوێندکاران پەروەردە بکات (Ball, 2017)، سیاسەتی پەروەردەیی لە بنەڕەتدا بە ئایدۆلۆژیا سیاسی و بەهای کۆمەڵایەتی داڕێژراوە، کە لە بەرامبەردا ئاراستەی چاکسازی و پراکتیکەکانی پەروەردەیی دیاری دەکەن. "سیاسەتی پەروەردەیی" تێکەڵەیەک لە زاراوەی "پەروەردە" و "سیاسەت"ە. "پەروەردە" کە لە وشەی لاتینی educare (پەروەردەکردن) وەرگیراوە، ئاماژەیە بۆ پرۆسەی ستراکتۆری فێرکردن و فێربوون. "سیاسەت" کە لە وشەی یۆنانی politeia (دەوڵەت یان حکومەت) وەرگیراوە، ئاماژەیە بۆ ئەو بنەما ڕێنمایی یان ستراتیژیانەی کە حکومەت یان دامەزراوەیەک دەیگرنەبەر. بۆیە سیاسەتی پەروەردەیی ئاماژەیە بۆ ئەو ڕێسا و ڕێنمایی و پلانی ستراتیژی کە بۆ ڕێکخستن و بەڕێوەبردنی سیستەمی پەروەردەیی دروست دەکرێن(Lingard, 2019) واتا سیاسەتی پەروەردەیی ئەو ئامانج و چوارچێوە دەگرێتەوە کە لەلایەن دەسەڵاتداری پەروەردەییەوە دانراون بۆ بەڕێوەبردن و باشترکردنی وانەوتنەوە، فێربوون، و ژینگەی پەروەردە، بەپێی هارگریڤز (Hargreaves, 2015) داڕشتنی سیاسەتی پەروەردەیی پرۆسەیەکی دینامیکی و دووبارەبوونەوەیە کە بریتییە لە یەکخستنی ئامانجی پەروەردە لەگەڵ ئامانجی کۆمەڵایەتی-ئابووری و سیاسی و کولتووری فراوانتر.

٣.٦.١ مەنهەجی خوێندن:

مەنهەج بریتیە لە کۆمەڵێک پەرتووک کە پێشکەشی قوتابی دەکرێت بە ئامانجی دەستکاریکردنی ڕەفتار و گەیشتن بە ئامانجی پەروەردەیی خوازراو. ئەمەو ڕەهەندی پەروەردەیی و گەشەپێدانی مەنهەج، وەک ئامرازێک بۆ بەدەستهێنانی گەشەی هەمەلایەنە بۆ خوێندکار لە ڕێگەی چالاکیی پەروەردەییەوە بەکاردێت و ئامانج لێی پەرەپێدانی توانای فیکری و کۆمەڵایەتییە (حەمەد، ٢٠١٧).ئەمەو میتۆد ئاماژەیە بۆ ڕێڕەوێکی ڕوون یان ڕێڕەوێکی دیاریکراو. لە چوارچێوەی پەروەردەییدا، ئەم زاراوەیە بۆ ئاماژەدان بە پلانی فێرکاری ڕێکخراو بەکاردێت کە مامۆستا و خوێندکار پەیڕەوی لێدەکەن بۆ گەیشتن بە ئامانجی پەروەردەیی. ئەم پێناسەیە ڕێکخستنی وردی ناوەڕۆکی پەروەردەیی و تایبەتمەندکردنی ئەو ئامانجانە لەخۆدەگرێت کە دەبێت لە هەر قۆناغێکی پەروەردەییدا بەدی بهێنرێت (الشامی، ٢٠١٩). مەنهەج وەک پلانی گشتگیر بۆ کۆمەڵێک بارودۆخی پەروەردەیی کە قوتابخانە ئامادەی دەکات بۆ خوێندکار لە ژێر چاودێری خۆیدا، بە ئامانجی ئەوەی بتوانن کارلێک لەگەڵ ئەم ئەزموونانەدا بکەن و کارامەیی و زانیاری نوێ بەدەست بهێنن. مەنهەج لەم چوارچێوەیەدا بریتییە لە ناوەڕۆکی بابەتەکە، شێوازەی وانەوتنەوە، ستراتیژی هەڵسەنگاندن، و دیاریکردنی ئەو ئامانجە پەروەردەییانەی کە دەبێت بەدیبهێنرێن (سالمان، ٢٠٢٠).

٤.٦.١ پلاندانانی ستراتیژی:

پلاندانانی ستراتیژی پرۆسەیەکی بەردەوامە ئامانجی دەستنیشانکردنی ئامانجە درێژخایەنەکانی ڕێکخراوە و بڕیاردانی گرینگە سەبارەت بە چۆنیەتی گەیشتن بەو ئامانجانە بە تەرخانکردنی سەرچاوەکان بە شێوەیەکی کاریگەر. ئەم پێناسەیە لەسەر بنەمای تێگەیشتنێکی قووڵە لە ڕەهەندە ئەخلاقی و کۆمەڵایەتی و ئابوورییەکان کە دەبێت لە کاتی بڕیاردانی

ستراتیژیدا لەبەرچاو بگیرێن (بارلۆ، ٢٠١٨). پلاندانانی ستراتیژی پەیوەستە بە دیاریکردن و ئاراستەکردنی ئەو رێگایەی کە رێکخراوێک بۆ گەیشتن بە ئامانجی سەرەکیی دەیگرێتەبەر. ئەمەش بریتییە لە دانانی ئەولەویەتەکان و تەرخانکردنی سەرچاوە بە شێوەیەکی کاریگەر بۆ ئاراستەکردنی چالاکییەکان بەو ئاراستەیەی کە زۆرترین سوود بەدەستبهێنێت (لین، ٢٠١٧). پلاندانانی ستراتیژی وەک پرۆسەی شیکردنەوەی هەمەلایەنەی ژینگەی ناوخۆیی و دەرەکی رێکخراوێک بۆ دەستنیشانکردنی دەرفەت و هەڕەشە ئەگەرییەکان، لە هەمان کاتدا پەرەپێدانی ستراتیژیی بۆ تێپەڕاندنی ئەم تەحەددایانە و بەدەستهێنانی سەرکەوتنی بەردەوام. پلاندانانی ستراتیژی پێویستی بە بەکارهێنانی ئامرازە شیکارییەکانی وەک SWOT (هێزەکان، لاوازییەکان، دەرفەتەکان، هەڕەشەکان) شیکاری و ئامرازەکانی پێشبینیکردنی ڕەوتی داهاتوو هەیە (Coles, 2019).

٥.٦.١ کوالیتی پەروەردەیی:

بریتییە لە کۆمەڵێک تایبەتمەندی و بنەمای پێکهاتەیی و گرنگ کە پێویستە لە پرۆسەی پەروەردە و فێرکردندا ڕەنگ بدەنەوە. ئەمە و پەروەردەی باش ئەو پرۆسەیە کە ئامانجی گەشەپێدانی مرۆڤە لە هەموو ڕوویەکەوە: دەروونی، کۆمەڵایەتی، ئەخلاقی، لە ڕێگەی دابینکردنی ئەو لێهاتوویی و زانستانەی تاک بۆ تاک کە یارمەتی دەدات بە بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە و بڕیاردان کە خزمەت بە کۆمەڵگا بکات. ئەم پێناسەیە سەرنج دەخاتە سەر لایەنی پەروەردەیی قووڵ کە هەوڵدەدات بەها مرۆیی و کۆمەڵایەتی لە ڕێگەی پەروەردەوە بەرەوپێش ببات (Patterson, 2016). پەروەردەی باش پرۆسەیەکی فێرکاری ڕێکخراو و ئامانجدارە وئامانجی دابینکردنی زانیاری و لێهاتوویی تاکە و بەشدارە لە پێکهاتنی کەسی و کۆمەڵایەتی پێویستی بە ژینگەیەکی فێربوون هەیە کە هاندەری داهێنان بێت و پاڵنەرێک بێت بۆ خوێندکار بۆ فێربوونی بەردەوام (Henry, 2017). پەروەردەی باش پرۆسەیەکە بریتییە لە پەرەپێدانی ستراتیژی پەروەردەیی لەسەر بنەمای توێژینەوە و داتا، دەستنیشانکردنی ئامانجە پەروەردەیی، هەڵبژاردنی مەنهەجی گونجاو، بەکارهێنانی شێوازی کاریگەری فێرکردن، و هەڵسەنگاندنی خولیی ئەدای کارکردن بۆ دڵنیابوون لە بەدەستهێنانی دەرئەنجامی پەروەردەیی خوازراو. ئەم پێناسەیە سەرنج دەخاتە سەر توخمە ئۆپەراسیۆنییەکانی پەروەردە و پێویستی کارلێکی بەردەوام لە نێوان مامۆستا و خوێندکار (Ray, 2018).

٢-پێشینەیەکی تیۆری و توێژینەوەکانی پێشوو

١.٢ پێشینەیەکی تیۆری

١.١.٢ ڕۆڵ و پێگەی ستراتیژییەکانی پەروەردە و فێرکردن:

سیستەمی پەروەردە بڕبڕەی پشتی گەشەکردن و خۆشگوزەرانی کۆمەڵگەیە، لەبەر ئەوەی پێشکەوتنی گەلان بەستراوە بە کوالیتی و کاریگەری پەروەردەوە. بەڵام بەشێوەیەکی گشتی سیستەمی پەروەردەیی لە سەرتاسەری جیهاندا ڕووبەڕووی بەرەنگاری توندتر و زۆرتر دەبێتەوە، لە گۆڕانی پێداویستی بازاڕی کارەوە بگرەتا دەگاتە پێشکەوتنە خێراکانی ئامێری زیرەکی وەک تەکنەلۆژیای سەردەم و پێویستی بەدەستهێنانی دادپەروەری و گشتگیری. ئەم بەرەنگاریانە گرنگی هەبوونی ستراتیژی پەروەردەیی ڕوون و کاریگەری کارایی سیستەمی پەروەردە بەهێز وبەرز دەکاتەوە بۆ ئەوەی بتوانێت خواستی ئێستا و داهاتوو بەدی بهێنێت، وە بۆ پتەوکردنی جۆریەتی و چەندێتی پرۆسەی خوێندن پێویستە بنەمای بنەڕەتی پرۆسەی فێربوون و فێرکردن دیاری بکرێت، کەواتە" باشترکردنی کوالیتی خوێندن پەیوەستە بە چەند بنەمایەکی بنەڕەتییەوە، وەک گرنگیدان بە فێرخواز، هاوکاری نێوان لایەنەکانی بەشدار لە پرۆسەی پەروەردە و پێشکەوتنی بەردەوام. ئەم بنەمایانە ئامانجیان بەرزکردنەوەی کارایی پرۆسەی پەروەردە و بەرزکردنەوەی داهێنانە لە چوارچێوەی سیستەمی پەروەردەدا، ئەمەش ڕەنگدانەوەی گرنگی پلاندانانی ستراتیژییە بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی سیستەمی پەروەردەیی بە شێوەیەکی کارا." (Arab Quality Blog, 2024, pp. 52–55) ، داڕشتنی ستراتیژی سیستەمی پەروەردەیی تەنیا پرۆسەیەکی پلاندانانی لاوەکی و هەڕەمەکی لا بە لا نییە، بەڵکو پرۆسەیەکی ئامادەکراوی داڕێژراوی بیرلێکراوەی هەمە لایەنە کە لەسەر بنەمای بنەڕەتی و بنەما و بناغەی (کلتوری و زانستی و

کۆمەڵایەتی و ئابووریی) دامەزراوە بۆ ئەوەی یەکانگیر ببێتەوە لەگەڵ کۆمەڵگە و پێداویستیەکانی، کەواتە" کوالیتی خوێندن لەسەر بنەمای باشترکردنی پرۆگرام و ژێرخانی خوێندن، جگە لە بەرزکردنەوەی کارایی چوارچێوەی پەروەردەیی و کارگێڕی. جەختیشی کردەوە لەسەر پێویستی پێشکەوتنی بەردەوام بۆ بەرەنگار بوونەوەی ئاستەنگی سەردەم و دڵنیابوون لەوەی سیستەمی پەروەردەیی لەگەڵ پێداویستی بازاڕ و کۆمەڵگەدا بگونجێت." (Mashroo3na, 2023). بنەمای ستراتیژی بۆ پەرەپێدانی مەنهەجی پەروەردەیی و پەرەسەندنی لە قوتابخانەکاندا گرینگن بۆ دڵنیابوون لەوەی کە سیستەمی پەروەردەیی لەگەڵ داواکاری خوێندکار و کۆمەڵگەدا دابین دەکات. پەرەپێدانی مەنهەج دەبێ ڕەگ و ڕیشەی لە ستراتیژی گشتگیر و بەڵگەداردا بێت کە فێربوونی سەنتەری خوێندکار، پەیوەندیدار بە کۆنتێکست و ئامانجی درێژخایەن لە پێشینەدا بێت. بۆیە مەنهەجێکی باش پەرەپێدراو لەگەڵ ستانداردی پەروەردەیی نیشتمانی دەبێت هاوتەریب بێت و لە هەمان کاتدا بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە، داهێنان و توانای چارەسەرکردنی کێشەی نێو خوێندکاران پەروەردە بکات. جگە لەوەش، پێویستە ئەوەندە نەرم و نیان بێت کە بتوانێت خۆی لەگەڵ ڕەوتە پەروەردەییە سەرهەڵداوەکان و پێشکەوتنی تەکنەلۆژی و گۆڕانکاری پێداویستی کۆمەڵایەتیی بگونجێنێت. ڕێبازی ستراتیژی بۆ پەرەپێدانی مەنهەج چەندین بنەمای بنەڕتی وسەرەکی لەخۆدەگرێت، وەک (یەکگرتوویی، پەیوەندی، دەستڕاگەیشتن و گشتگیری). یەکگرتوویی دڵنیای دەدات بەوەی کە مەنهەجەکە بابەت و کارامەیی جۆراوجۆر تێکەڵ دەکات بۆ ئەزموونێکی فێرکاری یەکگرتوو، لە کاتێکدا پەیوەندیدارێتی دڵنیای دەدات لەوەی کە ناوەڕۆکەکە واتادارە و دەتوانرێت بۆ ژیانی خوێندکار بەکاربهێنرێت. ئەمە و دەستڕاگەیشتن سەرنج دەخاتە سەر پێکهێنانی مەنهەجێک کە تیایدا ڕەچاوی شێواز و توانا جۆراوجۆری فێربوون بکات، دڵنیابوون لەوەی کە سەرجەم خوێندکاران دەتوانن سەرکەوتوو بن بەبێ گوێ دانە هەبوونی توانا یان بوونی پاشخان. گرنگی گشتگیریش لەوەدایە کە جەخت لەسەر گرنگی ناسینی جۆراوجۆری (کولتوور ، زمان و کۆمەڵایەتی) دەکاتەوە، کە ڕێگە بە بەشداریکردنی خوێندکار دەدات لە پرۆسەی فێربووندا. (Alharthi, 2020) جگە لەوەش، پەرەپێدانی مەنهەج دەبێت داینامیکی بێت، هەڵسەنگاندنی بەردەوام و فیدباک لە مامۆستا، خوێندکار و لایەنی پەیوەندیداری پیشەسازی لەخۆبگرێت. ئەم فیدباکە زۆر گرنگە بۆ دڵنیابوون لەوەی کە مەنهەجەکە بە وەڵامدەرەوە دەمێنێتەوە بۆ داواکاری پەرەسەندووی بازاڕی کار، هەروەها بۆ پێشکەوتنی پراکتیک و تەکنەلۆژیای پێداگۆژی (Czerniewicz & Brown, 2019) .توێژینەوەکان دەریانخستووە کە بەشداریکردنی پەروەردەکار و لایەنی پەیوەندیداری دیکەی کۆمەڵگە لە پرۆسەی پەرەپێدان و گەشە کردنی مەنهەجدا دەبێتە هۆی درووست بوونی بەرنامەی پەروەردەیی کاریگەرتر و پەیوەندیدارتر و پەسەندکراوی بەرفراوانتر. وەک (Alharthi, 2020).پێشنیاری دەکات، "مەنهەجێک کە ڕەنگدانەوەی پێداویستییەکانی کۆمەڵگا و پیشەسازی بێت، لە هەمان کاتدا نەرم و نیان و گشتگیر بێت، ئەگەری زیاتری هەیە خوێندکار بەو لێهاتوویی و زانیاری کە پێویستن بۆ داهاتوو تەیار بکات."بە هەمان شێوە، چێرنیڤیچ و براون(Similarly, Czerniewicz and Brown 2019)دەڵێن کە "پەرەپێدانی کاریگەرانەی مەنهەج پرۆسەیەکی بەردەوامە کە پێویستی بە هەڵسەنگاندن و گونجانی بەردەوام هەیە، دڵنیابوون لەوەی کە بەرنامەی پەروەردەیی لەگەڵ سەردەمدا پەرەدەسەنن لە هەمان کاتدا لەسەر بنەمای پێداگۆژی بەهێز دەمێننەوە".

٢.١.٢ بەرەنگاری بەردەم سیستەمی پەروەردەیی لە جیهاندا:

سیستەمی پەروەردەیی جیهانی ڕووبەڕووی چەندین بەرەنگاری دەبێتەوە کە ڕێگرن لە بەدەستهێنانی پەروەردەیەکی تەندروست و دادپەروەر و گشتگیر و باش بۆ هەمووان دەکات. لەنێو ئەم تەحەددیانەدا (کەمی بودجە، دەستڕاگەیشتن بە دەرفەتی خوێندنی یەکسان، مەنهەجی بەسەرچوو و نەبوونی مامۆستای شارەزا) . بەپێی ئاماری یونسکۆ (UNESCO ,2023)بێت نزیکەی(٢٤٤) ملیۆن منداڵ و گەنج لە سەرانسەری جیهاندا خوێندنیان بە جێهێشتووە ، کە بەشی زۆرینەیان لە وڵاتانی کەم درامەتدان. ئەم نا دادیە و نایەکسانیە بەهۆی نایەکسانی جێندەری و شوێنی جوگرافی و باری ئابووری کۆمەڵایەتی زیاتر دەبن بەرەو خراپتر دەڕۆن. هەروەها پێشکەوتنی تەکنەلۆژی تەحەددا و دەرفەتی بۆ دروست دەکات.

لە کاتێکدا کە پلاتفۆرمی پەروەردەی دیجیتاڵی بۆ (بە بەدەست هێنان) فراوانتر کردووە، ئەمەش دابەشبوونی دیجیتاڵی نێوان خوێندکاراندا لە وڵاتانی پێشکەوتوو و وڵاتانی گەشەسەندوو قووڵتر کردووەتەوە بانکی جیهانی(World Bank, 2022) . هەروەها ملیۆنان کەس بێبەش بوونە لە فێربوون لە ڕێگەی ئۆنلاین ، بە تایبەتی لەو ناوچانەی کە ژێرخانی ئابووری سنووورداری هەیە، ، ئەمەش نایەکسانی پەروەردەیی زیاتر بەردەوام دەکات. گۆڕانی کەشوهەوا چینێکی تری ئاڵۆزی زیاد دەکات. کارەساتە سروشتییەکان ساڵانە خوێندنی ملیۆنان کەس تێکدەدەن، کۆمەڵگکان ئاوارە دەکەن و ژێرخانی پەروەردەیی گرژ دەکەن (یونیسێف، UNICEF, 2021) جگە لەوەش، پرسەکانی وەک بەرزبوونەوەی (تێچووی خوێندن نیگەرانی تەندروستی دەروونی)لەنێو خوێندکار و خاوبوونەوەی خێرایی چاکسازیی پەروەردەیی، بەربەستی دیکەن کە بەرچاون. چارەسەرکردنی ئەم تەحەددیایانە پێویستی بە ڕێبازێکی فرەلایەنە هەیە کە (چاکسازی سیاسەت، میکانیزمی دارایی بەردەوام و گرنگیدان بە پەرەپێدانی مامۆستا)یان ڕێک و یەکبخات. وەک چۆن شلایچەر ئاماژەی پێکردووە، باشترکردنی ڕاهێنانی مامۆستا و دروستکردنی مەنهەجی گونجاو بۆ پەروەردەکردنی خۆڕاگری لە سیستەمی پەروەردەدا لە سەرانسەری جیهاندا گرینگە (Schleicher ,2022).ئەم پرۆسەیە پێویستی بە تێگەیشتنێکی ووردبینانەی قووڵ هەیە لە واقیعی پەروەردەیی بە هەردوو پرۆسەی فێربوون و فێرکردن و چوارچێوەی ناوخۆیی و نێودەوڵەتی، لە هەمان کاتدا هەوڵدەدات هاوسەنگی لە نێوان پێداویستی گەشەپێدانی بەردەوام لەگەڵ ئاواتەکانی داهێنان و پێشکەوتندا هەبێت، وە بۆ برەودان و پێشخستن و گەشەکردنی واقیعی سیستەمی پەروەردەیی بە هەردوو پرۆسەی فێربوون و فێرکردن، پێویستە ژێرخانێکی ئابووری گونجاوی بۆ دەستەبەر بکرێت کەواتە، " پەرەپێدانی سیستەمی پەروەردە پێویستی بە باشترکردنی ژێرخان و بەهێزکردنی هاوبەشی لەگەڵ کۆمەڵگەی ناوخۆیی، و هەڵسەنگاندنی بەردەوامی ئەدای مامۆستا و خوێندکار هەیە. بەهێزکردنی ئەم لایەنانە هەنگاوێکی گرنگە بۆ دڵنیابوون لە بەردەوامیی کوالیتی و گەیشتن بە ئامانجە گشتگیرەکانی پەروەردە." (Special Egypt, 2023, pp. 12–15). سیستەمی پەروەردە ڕووبەڕووی چەندین بەرەنگاری دەبێتەوە کە ڕێگری لە بەدەستهێنانی پەروەردەیەکی پڕ و لێوان لێوله کوالیتی دەکات، دیارترینیان جیاوازی ژێرخانی نێوان ناوچە شار و گوندە، وەک نەبوونی وەبەرهێنان لە ڕاهێنانی مامۆستا و خراپی یەکسانیی نێوان مەنهەج و پێداویستی بازاڕی کار. هەروەها سیستەمی پەروەردەی نەریتی بەدەست نەتوانینی بە دەست هێنانی هاوسەنگی لەگەڵ پێشکەوتنە تەکنەلۆژی زیرەک و مۆدێرندا دەناڵێنێت، ئەمەش کاریگەری لەسەر تواناو کارایی دەرچوو و کاریگەری لەسەر گەشەپێدانی بەردەوام دەبێت. کەواتە دەکرێت بڵێن "دیارترین ئاستەنگەکان بریتین لە لاوازی ژێرخانی پەروەردەیی، دابەشکردنی نایەکسانی سەرچاوەکان لە نێوان شار و گوندەکاندا، کە کاریگەری لەسەر دەرفەتی خوێندکار هەیە بۆ وەرگرتنی خوێندنی یەکسان، هەروەها نەبوونی ڕاهێنانی سیستماتیکی بۆ مامۆستا بۆ بەرزکردنەوەی کوالیتی خوێندن" (Special Egypt, 2023, pp. 12–15) ، بۆیە دەبینین کە سیستەمی پەروەردەیی پێویستی بە ستراتیژی ئاشکرا و دیار و ڕوون هەیە بۆ گەیشتن بەو ئامانجە پەروەردەیی کە مەبەستیەتی و بەهۆی پێویستی باشترکردنی چەندێتی و جۆریەتی پرۆسەی فێربوون و فێرکردن لە پرۆسەی پەروەردەیی و دڵنیابوون لە بەردەوامیی ، کەواتە ئامانجی "کوالیتی پەروەردە پەیوەستە بە باشترکردنی ژێرخانی ئابووری و کارایی چوارچێوە پەروەردەیی و کارگێڕیی، ئەمە جگە لەوەی بەردەوام مەنهەج نوێ دەکەنەوە بۆ ئەوەی هاوسەنگ بن لەگەڵ گۆڕانکاری جیهانی." (Mashroo3na, 2023, p. 18–20) ، ئەمەش خۆی لە خۆیدا بریتییە لە گرنگیدان بە پەرەپێدانی پرۆگرامی پرۆسەی خوێندن بۆ ئەوەی هاوسەنگ بێت لەگەڵ پێداویستی سەردەم و بازاڕی کار، ئەمە جگە لە بەهێزکردنی ژێرخانی ئەو ناوچانەی کە دوورن. هەروەها ڕاهێنانی مامۆستا و باشترکردنی پەیوەندی نێوان قوتابخانەو کۆمەڵگەی ناوخۆیی بناغەیەکی سەرەکین بۆ پەرەپێدانی سیستەمی پەروەردە و گەیشتن بە ئامانجەکانی. پەیوەندیی نێوان قوتابخانە و کۆمەڵگەی ناوخۆیی زۆر گرنگن بۆ بەرزکردنەوەی سیستەمی پەروەردە لە ئاستی جیهانیدا. زۆرجار ئەم لایەنانە وەک ستراتیژی بنەڕەتی سەرەکی لە چارەسەرکردنی ئەو تەحەدایە جۆراوجۆرەی کە دامەزراوەی پەروەردەیی ڕووبەڕووی دەبێتەوە، ئەمە و وەبەرهێنان لە ڕاهێنانی مامۆستا دڵنیای دەدات لەوەی پەروەردەکار بە شێوازی وانەوتنەوەی مۆدێرن، ئەمە و لێهاتوویی لە تەکنەلۆژیا و تێگەیشتنێکی قووڵتر لە پێداویستی فێرخواز ، (خوێندکاران زۆرتر تەیار دەکرێن) .

بەپێی شلایچەر (Schleicher ,2022) ،"مامۆستا بەردی بناغەی هەر سیستەمێکی پەروەردەییە و دابینکردنی ئەو ئامراز و ڕاهێنان و سەرچاوانەی کە پێویستیانە بۆیان گرینگە بۆ بەدەستهێنانی دەرئەنجامی باشتری فێربوون". بەرنامەی ڕاهێنانی کاریگەر دەبێت هەم لە رووی زانیاری بابەت و هەم لە رووی کارامەیی پێداگۆژی، لە هەمان کاتدا ئەم بەرنامەیە دەبێتە هاندەری گەشەپێدانی پیشەیی بەردەوام، لە لایەکی دیکەوە، بەهێزکردنی پەیوەندی نێوان قوتابخانە و کۆمەڵگەی ناوخۆیی ژینگەیەکی هاوبەش پەروەردە دەکات. توێژینەوەکانی ئیپشتاین و هاوکارانی(Epstein et al 2018,)) تیشک دەخاتە سەر ئەوەی کە "پەیوەندییە بەهێزەکانی قوتابخانە-کۆمەڵگە ئەدای خوێندکار بەرز دەکەنەوە، ڕێژەی وازهێنان لە خوێندن کەم دەکەنەوە، و هاندەری بەشداریکردنی دایک و باوکن. بەرنامەکانی بەشداریکردنی کۆمەڵگە، وەک چالاکییەکانی دەرەوەی مەنهەج بە سەرپەرشتی خۆبەخشەکان یان دەستپێشخەرییەکانی ڕاهێنەری ناوخۆیی، یارمەتی دروستکردنی ئیکۆسیستەمێکی پشتیوانی دەدەن کە خوێندکار تێیدا گەشە دەکات.تێکەڵکردن و ئاوێتە کردنی ئەم هەوڵانە ئاماژەیان پێکرا کە سیستەمێکی پەروەردەیی دروست تر و خۆڕاگرتر و یەکسانتر مسۆگەر دەکات. هەروەها پەرەپێدانی مامۆستا ئەزموونەکانی پۆل بەرز دەکاتەوە، لە کاتێکدا پشتگیری کۆمەڵگە دڵنیای دەدات لەوەی کە فێربوون لە دەرەوەی ژینگەی قوتابخانە بەهێز دەکرێت.دۆخی ئێستا پێویستی بە ڕاهێنانی گشتگیر هەیە بۆ مامۆستایان بۆ دڵنیابوون لەوەی کە توانای بەکارهێنانی تەکنەلۆژیای سەردەمیانە و وانەوتنەوەیەکی کاریگەریان هەیە. ئەم ستراتیژانە هۆکارگەلێکن بۆ کەمکردنەوە و نەهێشتنی جیاوازی پەروەردەیی لە نێوان گروپی کۆمەڵایەتی و بەدەستهێنانی گشتگیری و دادپەروەری ئەمە و " پێشکەوتنی بەردەوام لە پرۆسەی پەروەردەدا پێویستی بە گرنگیدان بە هاوکاری نێوان هەموو لایەنە پەروەردەییەکان و جێبەجێکردنی فەلسەفەی بەڕێوەبردنی کۆی کوالیتی هەیە".

٣.١.٢ پێویستیەتی پەرەپێدانی ستراتیژی ڕوون بۆ سیستەمی پەروەردە:

سیستەمی پەروەردەیی لە پرۆسەی فێربوون و فێرکردندا پێویستی بە ستراتیژی ڕوون و ڕەوان هەیە بۆ ئەوەی ئامانجی پرۆگرامی داڕێژراوی پەروەردەیی گونجاو و دروست بەردەست بخات، بەهۆی پێویستی باشترکردنی کوالیتی پرۆسەی پەروەردەیی و دڵنیابوون لە بەردەوام بوونی. کەواتە"یەکێک لە گرنگترین ئامانجەکانی پەرەپێدانی ستراتیژییەکانی پەروەردەیی بریتییە لە بەرزکردنەوەی کوالیتی فێربوون لەڕێگەی نوێکردنەوەی پرۆگرامی خوێندن و پەرەپێدانی شێوازی وانەوتنەوە و دڵنیابوون لە دادپەروەری لە دابەشکردنی سەرچاوەی پەروەردەیی." (الخطيب، ٢٠١٩، ص ٤٢)، ئەمەش بریتییە لە گرنگیدان بە پەرەپێدانی پرۆگرامی خوێندن بۆ ئەوەی هاوسەنگ بێت لەگەڵ پێداویستی سەردەم و بازاڕی کار، ئەمە جگە لە بە هێزکردنی ژێرخانی ناوچە دوورەکان، هەرلەبەر ئەم هۆکارەیە" ستراتیژییە پەروەردەیی مۆدێرن سەرنج دەخەنە سەر هاوتەریبکردنی پەروەردە لەگەڵ گەشەپێدانی ئابووری و کۆمەڵایەتی، لە هەمان کاتدا بەرزکردنەوەی توانا تەکنەلۆژیی پێویست بۆ بازاڕی کار." (علي، ٢٠٢٠، ص ٧٨). چونکە دۆخی ئێستا پێویستی بە ڕاهێنانی گشتگیر هەیە بۆ مامۆستا بۆ دڵنیابوون لەوەی کە توانای بەکارهێنانی تەکنەلۆژیای سەردەمیانە و وانەوتنەوەیەکی کاریگەریان هەیە. ئەم ستراتیژیانە بەشدارن لە کەمکردنەوەی جیاوازیی پەروەردەیی لە نێوان گروپی کۆمەڵایەتی و بەدەستهێنانی گشتگیری و دادپەروەری." ستراتیژییەکانی پەروەردەیی سەرنج دەخەنە سەر پێشخستنی حوکمڕانی باش، باشترکردنی مەنهەج، و فراوانکردنی دەرفەتی خوێندن لە بوارە کەم بەختەوەرەکاندا.". New (Education, 2023, pp. 21–23).

٤.١.٢ ئامانجی پەرەپێدانی ستراتیژییەکانی سیستەمی پەروەردەیی:

پەرەپێدانی ستراتیژییەکانی سیستەمی پەروەردەیی ئامانجی بەرز نرخاندن و بەرزکردنەوەی کوالیتی خوێندن و ڕەخساندنی دەرفەتی یەکسانە بۆ هەموو تاکێک بەبێ گوێدانە شوێنی جوگرافی یان بارودۆخی کۆمەڵایەتی. هەروەها هەوڵدەدات مەنهەج بەگوێرەی پێداویستی بازاڕی کار لە خۆ بگرێت و پەرەپێبدات، ئەمە وێڕای ئەوەی کە "ستراتیژی پەروەردەیی مۆدێرن سەرنج دەخەنە سەر هاوتەریب کردنی پەروەردە لەگەڵ گەشەپێدانی ئابووری و کۆمەڵایەتی، لە هەمان کاتدا هەوڵی بەرزکردنەوەی توانای تەکنەلۆژی پێویست دەدات بۆ بازاڕی کار." (علي، ٢٠٢٠، ص ٧٨) . لە هەمانکاتدا هەوڵدەدات نوێخوازی و ئەفراندن و داهێنان لە نێو (قوتابی و خوێندکار)اندا بەرزبکاتەوە. ئەم ستراتیژیانە

کاردەکەن بۆ بەرزکردنەوەی توانا و لێهاتوویی وکارایی کادیرانی بواری پەروەردە لە ڕێگەی پیادەکردن و جێ بەجێکردنی بەرنامەی ڕاهێنانی بەردەوام و دابینکردنی ژێرخانی پێشکەوتووی پتەو کە پاڵپشتی فێربوونی (دیجیتاڵ)* ی دەکات، " یەکێک لە ئامانجە سەرەکییەکانی پەرەپێدانی ستراتیژی پەروەردەیی کەمکردنەوەی کەلێنی نێوان شار و گوندە، لەڕێگەی باشترکردنی ژێرخان و زیادکردنی وەبەرهێنان لە خوێندنی دیجیتاڵیدا." (محمود، ٢٠٢١). هەر وەک ئاماژەی پێ دەکات کە "پەروەردە لە جیهاندا شایەتی گۆڕانکارییەکی گەورەیە کە لە ژێر کاریگەری میتۆدۆلۆژیای مۆدێرندایە." (محمود،٢٠٢١). ئەمە و گرنگیدان بە گەشەپێدانی بەردەوام ئامانجێکی سەرەکی ئەم ستراتیژیانە، بەو پێیەی نەوەیەک ئامادە دەکات بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی ئاستەنگەکانی داهاتوو بۆ بەشداریکردن لە (ڕینێسانس)** کە"قۆناغێکی پڕ لە گەرمی لەدایکبوونەوەی کولتووری، هونەری، سیاسی و ئابووری ئەوروپی بووە لە دوای سەدەکانی ناوەڕاست". (بریتانیکا، ٢٠٢٣) بۆ ڕینێسانس کردنی کۆمەڵگاکەی ئەمە لە لایەک، لە لایەکی دیکەوە بنیاتنانی ستراتیژ گشت گیر و فرە ئاراسە و فرە ڕوانگەیە و هۆکارێکە بۆ گەیاندنی پرۆگرام وپرۆسەی پەروەردە بۆ سەرجەم شوێن و ناوچە دوور دەستەکان بەمەش بەشێک لە دادی کۆمەڵایەتی بە ئامانج دەگات ، چونکە" ئامانجی سەرەکی پەرەپێدانی ستراتیژییەکانی پەروەردەیی بریتییە لە باشترکردنی کارایی سیستەمی پەروەردەیی بۆ ئەوەی بتوانێت بەرەوڕووی ئاستەنگەکانی داهاتوو بێتەوە و دادپەروەری و گشتگیری بەدەستبهێنێت." (عبد الباسط، ٢٠١٨، ص١٢٠) .پێناسەکردنی ئامانجی پەرەپێدانی ستراتیژی سیستەمی پەروەردەیی ئاماژەیە بۆ پرۆسەی دەستنیشانکردن و دامەزراندنی کۆمەڵێک مەبەست کە ئامانج لێی بەرزکردنەوەی ئاستی کاریگەری و یەکسانی و کوالیتی پەروەردەیە لە چوارچێوەی سیستەمێکی سنووداکراودا. ئەمەش بریتییە لە تێگەیشتن لە پێداویستی تایبەتی ژینگەی پەروەردەیی، بە لەبەرچاوگرتنی جۆراوجۆری دانیشتوانی بەشداربوو،چارەسەرکردنی ئەو بەرەنگاریانەی کە ڕووبەڕووی دەبنەوە لە بەدەستهێنانی دەرئەنجامەکانی پەروەردە. پرۆسەی پەرەپێدانی ستراتیژی بریتییە لە نەخشە ڕێگەی (درێژخایەن، تەرخانکردنی سەرچاوەکان، و جێبەجێکردنی ئەو سیاسەتانەی کە بۆ باشترکردنی فێرکردن وفێربوون) داڕێژراون. هەروەها هەڵسەنگاندن و تاوتوێی بەردەوامی کاریگەریی دەستێوەردانەکانی پەروەردەیی و گونجاندنی ستراتیژییەکان لەسەر بنەمای ڕەوتە سەرهەڵداوەکان، وەک (پێشکەوتنی تەکنەلۆژیا و گۆڕانکاری کۆمەڵایەتی) لەخۆدەگرێت، لە کۆتاییدا ئامانج لێی دروستکردنی سیستەمێکی پەروەردەییە کە هەم لەگەڵ دابینکردنی پێداویستی فێرخوازەکانیدا بگونجێت و هەم توانای پەروەردەکردنی گەشەپێدانی بەردەوامی هەبێت. ئەندەرسۆن و هیرا دەڵێن، ستراتیژی سیستەمی پەروەردەیی دەبێت "دانامیک و وەڵامدەرەوە بن بۆ پێداویستی کۆمەڵایەتی هەمیشە گۆڕاو، پێشکەوتنە تەکنەلۆژییەکان و خواستە پەرەسەندووەکانی فێرخوازان"(Anderson and Hira, 2015, p. 145). هەروەها ئەم ستراتیژیانە جەخت لەسەر پێویستی میکانیزمی هەڵسەنگاندنی بەردەوام دەکەنەوە، دڵنیابوون لەوەی کە پراکتیکەکانی پەروەردەیی هەم پەیوەندیدارن و هەم کاریگەرن لە چارەسەرکردنی پێداویستی جۆراوجۆری خوێندکار. جگە لەوەش، بۆ ئەوەی سیاسەتەی پەروەردەی سەرکەوتوو بێت، زۆر گرنگە کە زانیاریی هەموو لایەنی پەیوەندیدار لەخۆبگرن، لەوانەش (مامۆستا، دایک و باوک، خوێندکار و داڕێژەرانی سیاسەت)، بەم شێوەیە ڕێبازێکی هاوبەش بۆ چاکسازی پەروەردەیی

---

* – وشەی "دیجیتاڵی" ئاماژەیە بۆ ئەو پرۆسێسە یان ئەو زانیاریانەی کە بە بەکارهێنانی ژمارە دووانەییەکان (0 و 1) نیشان دەدرێن، و بنەمای تەکنەلۆژیای کۆمپیوتەر و پەیوەندییە مۆدێرنەکانە. هەروەها بۆ ئاماژەکردن بەو سیستەمە بەکاردێت کە پشت بە تەکنەلۆژیای دیجیتاڵی دەبەستن، وەک مۆبایلە زیرەکەکان و کۆمپیوتەر و ئینتەرنێت. "دیجیتاڵی" بەگشتی ئاماژەیە بۆ ئەو زانیاریانەی کە بە شێوەی دووانەیی نوێنەرایەتی دەکرێن، کە گونجاون بۆ پرۆسێسکردن لەلایەن ئامێرە ئەلیکترۆنییەکانەوە (فەرهەنگی ئینگلیزی ئۆکسفۆرد، ٢٠٢٣).

** – وشەی ڕینێسانس (Renaissance) بە واتای (هەستانەوە ، بوژانەوە) دێت و ئاماژەیە بۆ قۆناغێکی مێژوویی کە لە ئەوروپا لە ماوەی سەدەی چواردەدا دەستی پێکردووە و بەردەوام بووە تا سەدەی حەڤدەهەم لە دوای سەدەکانی ناوەڕاست، ئەم قۆناغە پەیوەست بوو بە بوژانەوەی و بیری مرۆڤ ناسی، مرۆڤ دۆستی ، هونەر و زانست لەگەڵ جەختکردنەوەیەکی زۆر لەسەر میراتی کلاسیکی یۆنانی و ڕۆمانی. سەردەمی ڕینێسانس بە وەرچەرخانێکی گرنگی هونەری و کولتووری و زانستی دادەنرێت کە بەشداربووو ڕێگەی خۆش کردوە بۆ سەرهەڵدانی نوێخوازی وچەمکە مۆدێرنەکان سەبارەت بە مرۆڤ و جیهان. سەردەمی ڕینێسانس بە شێوەیەکی بەرفراوان وەک پردێک لە نێوان ئەوروپای سەدەی ناوەڕاست و مۆدێرن دادەنرێت، کە بە پێشکەوتنی بەرچاو لە هونەر و زانست و بیرکردنەوەدا تایبەتمەندە (بریتانیکا، ٢٠٢٣).

پەروەردە دەکرێت (Jenkins, 2020). سەرەڕای ئەوە، بڕیاردانی سیستماتیکی و بەڵگەدار ناوەندییە بۆ بەدەستهێنانی ستراتیژییەکی پەروەردەیی یەکگرتوو کە لە سەرانسەری چوارچێوە جیاوازەکاندا کاردەکات (Smith et al., 2023). ستراتیژی پەروەردە مەنهەجێکە بۆ تاک لە پسپۆڕی پەروەردە بۆ تەواوکردنی هەمان پسپۆڕی پەروەردەیی، و بە وردی بۆمان دەردەکەوێت کە ستراتیژیەکانی پەروەردە تەنها ڕێگایەکە بۆ فێرخوازی تاک بۆ ڕێکخستن یان بەکارهێنانی کۆمەڵەیەکی دیاریکراو لە توانای مەعریفی بۆ فێربوونی ناوەڕۆکەکە یان ئەنجامدانی هەر پیشەیەکی پیشەیی بە شێوەیەک کە فرە شارەزایی بێت و بە شێوەیەکی کاریگەر و کارامە بۆ گەیشتن بە چەمکەکان،بۆ " پەرەپێدانی مەنهەج بەگوێرەی پێشکەوتنی جیهانی وبەرزکردنەوەی بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە و تواناکانی داهێنان ئامانجی گرنگی ستراتیژییەکانی پەروەردەی مۆدێرنن، چونکە پەروەردە لە سەردەمی جیهانگیریدا پێویستی بە گونجاندنە لەگەڵ گۆڕانکاری جیهانی بۆ بەدەستهێنانی کوالیتی هەمەلایەنە " (زەکی ،٢٠٢٢، ل٦٣) .

٥.١.٢ ستراتیژییەکانی سیستەمی پەروەردەیی:

دیاریکردنی ستراتیژییەکانی سیستەمی پەروەردەیی لەسەر بنەمای کۆمەڵێک بنەمای بنەڕەتییە کە ئامانجیان باشترکردنی پرۆسەی پەروەردە و کاراتر و گشتگیرترکردنیەتی. ستراتیژیی سیستەمی پەروەردەیی ئەو چوارچێوەیەن کە ڕێنمایی دیزاین و جێبەجێکردن و هەڵسەنگاندنی سیاسەت و پراکتیک و بەرنامەی پەروەردەیی دەکەن. ئەم ستراتیژیانە لەسەر بنەمای تێگەیشتنێکی قووڵ لە هۆکارە ئابووری-کۆمەڵایەتی، کولتووری و تەکنەلۆژی بنیاژنراوە کە کاریگەری لەسەر پەروەردە هەیە. سمیس، پ.ت.، و جۆنسۆن ، دەڵێن"بەردەوامی لە پەروەردەدا بریتییە لە پەرەپێدانی ستراتیژییەکان کە ڕەچاوکردنی ژینگەیی، کۆمەڵایەتی و ئابووری لەخۆدەگرێت" (Smith & Johnson, 2018, p. 255). ئامانجیان دڵنیابوونە لەوەی کە سیستەمی پەروەردەیی گشتگیر و کاریگەر و گونجاوە لەگەڵ گۆڕانی پێداویستییەکان لە هەردوو چوارچێوەی ناوخۆیی و جیهانیدا. پێکهاتەیەکی دیکەی گرنگی ستراتیژی پەروەردەیی بریتییە لە یەکخستنی پراکتیکەکانی بنەمادار بە بەڵگە کە لەگەڵ ئامانجە کۆمەڵایەتییە فراوانەکاندا هاوتەریبن، وەک باشترکردنی یەکسانی پەروەردەیی، بەرزکردنەوەی کوالیتی و ئامادەکردنی خوێندکار بۆ ئالۆزییەکانی جیهانی مۆدێرن. هۆڵ، دی.، و پاتەرسۆن، ئاماژە بۆ ئەوە دەکەن کە "چاکسازییە پەروەردەییە کاریگەرەکان ڕەگیان لە ستراتیژییەکی گشتگیردا هەیە کە هەردوو گۆڕانکاری پێکهاتەیی و مەنهەجی لەخۆدەگرێت" (Hall & Patterson, 2021, p. 190). پەرەپێدانی ستراتیژییەکانی سیستەمی پەروەردەیی زۆرجار لەسەر بنەمای توێژینەوەی ئەزموونی دامەزراوە، کە سوود لە داتاکانی شوێنە پەروەردەییە جۆراوجۆرەکان وەردەگرێت. سکۆلەرشیپی ئەم دواییە جەخت لەسەر گرنگی فێربوونی کەسی، بەکارهێنانی تەکنەلۆژیا بۆ زیادکردنی دەرئەنجامی پەروەردەیی و ڕۆڵی چاکسازی سیاسەت لە هاندانی گۆڕانکاری سیستماتیکی دەکاتەوە. جۆنز دەڵێت کە "داهێنان لە سیستەمی پەروەردەدا زۆر گرنگە بۆ چارەسەرکردنی داواکارییە نوێیەکانی جیهانێکی تەکنەلۆژی" (Jones, 2022, p. 320). سەرەڕای ئەوەش، سیستەمی پەروەردە زیاتر لە ڕێگەی چوارچێوەیەکەوە هەڵدەسەنگێندرێت کە نەک تەنها دەستکەوتی ئەکادیمی بەڵکو لێهاتووییە سۆزداری و کۆمەڵایەتی و کولتووریش لەبەرچاو دەگرێت. بەدیدی کلیس "ستراتیژێکی بەهێزی سیستەمی پەروەردەیی دەبێت نەک تەنها ئامانجی ئەکادیمی بەڵکو ئامانجی فراوانی گەشەپێدانی کۆمەڵایەتیش تێکەڵ بکات" (Kless, 2019,p.65) ستراتیژیی کاریگەر دەبێت حساب بۆ بەردەستبوون و تەرخانکردنی سەرچاوەکانیش بکەن، لەوانەش سەرمایەی مرۆیی و ژێرخانی تەکنەلۆژیا، بۆ دروستکردنی ژینگەیەکی پەروەردەیی بەردەوام و خۆڕاگر، توێژینەوەکانی ئەم دواییە ئاماژە بە پێویستی دیدێکی جیهانیتر کردووە بۆ ستراتیژییەکانی سیستەمی پەروەردەیی، چونکە زیادبوونی جیهانگیری هەم دەرفەت و هەم تەحەددا بۆ سیستەمی پەروەردە لە سەرانسەری جیهاندا دروست دەکات ، هەروەها ئادەمز دەڵێت "جیهانیبوون داوای ئەوە دەکات کە سیستەمی پەروەردەیی وەڵامدەرەوە بێت بۆ ڕەوتی نێودەوڵەتی لە هەمان کاتدا پەیوەندی کولتووری لە ئاستی ناوخۆییدا بپارێزن" (Adams, 2020, p. 110). ستراتیژی پەروەردەیی سەرکەوتوو ئەوەیە کە هاوسەنگی لە نێوان پێداویستی ناوخۆیی لەگەڵ ئیمتیازاتی جیهانیدا دروست بکات، پەرە بە هاوکاری و گفتوگۆی نێودەوڵەتی بدات.

١.٥.١.٢ به دەست خستنی یەکسانی گشتگیری و یەکسانی دادپەروەری:

ئامانج و مەبەست لێی دابینکردنی دەرفەتی پەروەردەیی یەکسانە بۆ هەموو گروپێک، بەبێ ڕەچاوکردن و گوێدانە (نەتەوە، ڕەگەز، ڕەنگ ،رەچەڵەک، پلە و پایەی کۆمەڵایەتی،ئاستی ئابووری، یان شوێنی جوگرافی) بەمشێوەیە و بەم ڕەنگەش یەکسانی دادپەروەری پەروەردەیی بەرەوپێش دەبات کەواتە " بە دەستهێنانی یەکسانی و گشتگیری لە پەروەردەدا پەیوەستە بە ستراتیژی باشترکردنی سەرچاوەی پەروەردەیی لە ناوچەی گوندنشین، و پەرەپێدانی مەنهەج بۆ دابینکردنی پێداویستی کۆمەڵگەی ناوخۆیی" (الخطیب، ٢٠١٩، ص٤٥).چەمکی گەیشتن بە یەکسانی لە گشتگیری و دادپەروەریدا پێویستی بە (پۆستسۆسیالیستی)* (پۆست سۆسیالیزم) هەیە کە ئاماژەیە بۆ دروستکردنی سیستەمی (پەروەردەیی، ئابووری ، کۆمەڵایەتی ، سیاسی) کە هەموو تاکێک بەبێ گوێدانە پێشینەی خۆی، دەرفەتی یەکسانی هەیە بۆ (بەشداریکردن و دەستڕاگەیشتن و بەدەست هێنان) وەک مافێکی بنەڕەتی ، لەم ڕووەوە سێن ئاماژە بۆ ئەوە دەکات کە "دادپەروەری، بە واتای ڕاستەقینەی خۆی، نەک تەنها دابەشکردنی دادپەروەرانەی کاڵاکان بەڵکو لابردنی ئەو بەربەستانەش دەگرێتەوە کە ڕێگرن لە بەشداریکردنی تەواوی تاکەکان لە ژیانی کۆمەڵایەتی، سیاسی و ئابووریدا" (Sen, 2020, p. 118). گشتگیری جەخت لەسەر گرنگی دانپێدانان و جێگیرکردنی هەمەجۆریی لە کۆمەڵگادا دەکاتەوە، لە هەمانکاتدا دڵنیایی دەدات لە بەشدارییپێکردنی گروپی پەراوێزخراو یان بێبەشکراو لە پێکهاتەی کۆمەڵایەتی و دوور نەخستنەوەیان. ئەمە و لە لایەکی دیکەوە دادپەروەری لەم چوارچێوەیەدا بریتییە لە دابەشکردنی دادپەروەرانەی (سەرچاوە و دەرفەت) ەکان، هەروەها بریتیە لە هەڵوەشاندنەوەی ئەو بەربەستانەی کە ڕێگری دەکەن لە هاوبەشبوون و بەشداریکردنی یەکسان، لێرەدا فرایزەر دەڵێت کە ناتوانرێت "دادپەروەری بە تەواوی بەدی بهێنرێت بەبێ ئەوەی دان بە پەیوەندییە ئاڵۆزەکانی نێوان دانپێدانانی کولتووری، دابەشکردنەوە و نوێنەرایەتیکردن لەناو پەیکەری کۆمەڵایەتیدا بنرێت" (Fraser, 2016, p. 59). کەواتە گەیشتن بە هەردوو یەکسانی لە (گشتگیری و دادپەروەری)دا پێویستی بە سیاسەت و پراکتیک هەیە کە نایەکسانی سیستماتیکی چارەسەر بکات، نوێنەرایەتی هەمەچەشن هەمە جۆر و شێواز بەرەوپێش بات و دڵنیابێت لەوەی کە هەموو تاکێک بەبێ جیاوازی دەستی بە هەمان دەرفەت دەگات، لەم ڕووەوە گوسکی دەڵێت کە " گەیشتن بە گشتگیری لە پەروەردەدا لە تەنها جێگیرکردنی خوێندکارانی هەمەچەشن تێدەپەڕێت؛ پێویستی بە سیستەمی داڕشتنەوەی هەیە بۆ دڵنیابوون لەوەی هەموو تاکەکان دەتوانن بە یەکسانی سوود لە سەرچاوە و دەرفەتەکان وەربگرن"(Guskey, 2017, p. 45). لە ژینگەی پەروەردەییدا، ئەمە بەو واتایە دێت کە سیاسەت نەک تەنها دەبێت خوێندکار و قوتابی لە پاشخانی جۆراوجۆرەوە یەکبخەن بەڵکو دەبێت ژینگەیەک دروست بکەن کە هەموو خوێندکارێک بە شێوەیەکی هاوسەنگ دەستیان بە سەرچاوە و پشتگیری و فێرکاری کوالیتی ئاست بەرز بگات.

٢.٥.١.٢ گەشەپێدان و پێشکەوتنی بەردەوام:

ئەمەش خۆی لە خۆیدا بریتیە لە گرنگیدان بەو ستراتیژانەی کە هاوکارن و پشتگیری لە بەردەوامبوونی پەروەردە دەکەن لە ڕێگەی بەکارهێنانی ئامێرە زیرەکەکانی تەکنەلۆژیای مۆدێرن و پێشخستنی کارامەیی و تواناکانی داهاتووی وەک لێکدانەوەو بیرکردنەوەی داهێنەرانە. هەر لەبەرئەم هۆکارانەیە دەبێت" پلاندانانی ستراتیژی پەروەردەیی لەسەر بنەمای تێگەیشتن لە چوارچێوەی ناوخۆیی و نێودەوڵەتی بێت، بۆ دڵنیابوون لەوەی کە سیستەمی پەروەردە لەگەڵ پێداویستی گەشەپێدانی ئابووری وکۆمەڵایەتیدا بگونجێت ".(علي،٢٠٢٠،ص٦٧).گەشەسەندن و پێشکەوتنی بەردەوام لە بواری ستراتیژی لە پەروەردەی هونەردا ئاماژەیە بۆ پرۆسەی بەردەوامی بەرزکردنەوەی (ڕێبازی پێداگۆژی، مەنهەج و شێوازی وانەوتنەوە)بۆ دڵنیابوون لەوەی کە پەروەردەی هونەری پەیوەندیدار و کاریگەر و وەڵامدەرەوە بۆ گۆڕانی پێداویستی کۆمەڵایەتی دەمێنێتەوە، بۆ ئەم مەبەستە گاردنەر دەڵێت دەبێت "ستراتیژییەکانی پەروەردەی هونەری لەگەڵ ئەو تێگەیشتنەدا هاوتەریب بن کە خوێندکار خاوەنی فۆرمی جۆراوجۆری زیرەکیە، ئەمەش پێویستی بە پەرەپێدانی ڕێبازی فێرکاری تاکەکەسی هەیە کە ڕەنگدانەوەی ئەم جیاوازییانە بێت" (Gardner, 2018, p. 238). ئەمەش نەک

* – سەردەمی پۆستسۆسیالیستی گۆرانکارییەکی بنەڕەتییە، نەک تەنها لە پراکتیکی ئابووری بەڵکو لە پێکهاتە سیاسی و کۆمەڵایەتییە فراوانەکاندا، کە وڵاتان ناسنامەی خۆیان لە جیهانێکدا پێناسە دەکەنەوە کە چیتر لە ژێر دووانەی جەنگی سارددا کارناکات" (هافارد، ٢٠١٥، ل ٨٠).

تەنها خۆگونجاندن لەگەڵ پێشکەوتنی تەکنەلۆژی و گۆڕانکاری کولتووری کۆمەڵایەتی دەگرێتەوە بەڵکو بریتییە لە جێگیرکردنی ستراتیژییە داهێنەرەکان کە داهێنان و بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە و پەیوەندی نێوان زانستەکانە کە گودە ئاماژەی بۆ دەکات لە ڕێگەی "ستراتیژێکی سەرەکی لە پەرەپێدانی بەردەوامی پەروەردەی هونەریدا جەختکردنەوە لەسەر فێربوونی کۆمەڵایەتییە کە دەربڕینی هونەری خوێندکار بە پرسی کۆمەڵایەتی و کولتووری دەبەستێتەوە، هەم گەشەکردنی کەسی و هەم بەشداریکردنی کۆمەڵایەتی پەروەردە دەکات" (Gude, 2020, p. 90). ڕەوپێشی دەبەن.هەروەها لە "پەروەردەی جوانیناسیدا بنەمای پێکهاتەی دەروونی بۆ بنیاتنانی لایەنی هەستیاری، لایەنی سۆزداری و لایەنی پەروەردەیی دەبینین، کە لە بەرامبەردا دەبێتە هۆی داهێنانی هونەری لە بوارە جیاوازەکانی ژیاندا."(طه، ٢٠١٤، ص١٠)، ئەمە و ستراتیژیی کاریگەر لە پەروەردەی هونەریدا هەوڵدەدەن چوارچێوەی پەروەردەیی جۆراوجۆر و جیاواز تێکەڵ بکەن، دڵنیابوون لە گشتگیری و چارەسەرکردنی پێداویستییە جیاوازەکانی خوێندکار کە پاشخان و لێهاتوویی و شێوازی فێربوونیان جیاوازە. ئایسنەر، ئی.دبلیو ئەوە ڕووندەکاتەوە کە "لە چوارچێوەی پەروەردەی هونەریدا، گەشەپێدانی بەردەوام نەک تەنها نوێکردنەوەی شێوازی وانەوتنەوەیە بەڵکو دڵنیابوون لەوەی کە پەروەردەکار و خوێندکار بەشداری لەگەڵ دیمەنە کولتووری و تەکنەلۆژیایی پەرەسەندوودا دەکەن" (Eisner, 2017, p. 110). لایەنێکی سەرەکی ئەم گەشەسەندنە بریتییە لە جێگیرکردنی ئامراز و تەکنەلۆژیای دیجیتاڵی لە پرۆسەی پەروەردەی هونەردا، کە خوێندکار دەتوانێت بەدواداچوون بۆ میدیا و پلاتفۆرمی نوێ بۆ دەربڕینی هونەری بکات. باریێت لەم ڕووەوە دەڵێت "باشترکردنی ستراتیژییەکان لە پەروەردەی هونەریدا پێویستی بەوەیە کە پەروەردەکاران نەک هەر خۆیان لەگەڵ تەکنەلۆژیا نوێیەکان بگونجێنن بەڵکو فەلسەفەیەکی فێربوونی تەواوی ژیان لە باوەش بگرن کە هانی خوێندکاران و مامۆستایان بدات بۆ ئەوەی بەردەوام داهێنان بکەن" (Barrett, 2019, p. 55). جگە لەوەش، پەرەپێدانی بەردەوامی ستراتیژییەکانی پەروەردەی هونەری پێداگری لەسەر گرنگی گەشەپێدانی پیشەیی بۆ پەروەردەکار دەکاتەوە، دڵنیابوون لەوەی کە ئەوان بە لێهاتوویی و زانیاریی پێویست بۆ وانەوتنەوە لە بوارێکی بەردەوام لە گەشەکردندا ئامادەکراون. هەروەها سمیس جەخت دەکاتەوە کە "پێشکەوتنی بەردەوامی ستراتیژی پەروەردەی هونەری لە گەشەپێدانی پیشەیی بەردەوامی پەروەردەکار جیا ناکرێتەوە ، دڵنیابوون لەوەی کە ئامێری پێویستیان بۆ فێرکردنی فۆرمەکانی سەرهەڵدانی هونەری دیجیتاڵی و چارەسەرکردنی پێداویستی جۆراوجۆری خوێندکار هەیە" (Smith, 2021, p. 130). توێژینەوەکانی ئەم بوارە تیشک دەخەنە سەر گرنگی هاوکاری نێوان دامەزراوەی (پەروەردەیی، هونەرمەند و کۆمەڵگ)ەکان بۆ دروستکردنی ژینگەیەکی فێربوونی دینامیکی. وەک لەلایەن زانایانی بوارەکەوە هاتووە، پەروەردەکردنی ژینگەیەکی فێربوونی پیشەیی بەردەوام و بیرکردنەوە گرینگە بۆ بەردەوامبوونی پێشکەوتنەکان لە پەروەردەی هونەریدا (Eisner, 2017; Barrett, 2019). ئامانج لێی دروستکردنی چوارچێوەیەکی پەروەردەییە کە بەهرەی هونەری پەروەردە بکات و لە هەمان کاتدا خوێندکار ئامادە بکات بۆ ئەزموون کردنی دروست بۆ ئەوەی بە شێوەیەکی ڕەخنەگرانە و داهێنەرانە لەگەڵ جیهانی دەوروبەری بەشداری بکات، چونکە دوای فێربوونی ئەزموونی وەک بنەمایەکی دروست و گونجاو ئەژمار دەکات و دەڵێت "ستراتیژ بۆ باشترکردنی پەروەردەی هونەری دەبێت سەنتەری فێربوونی ئەزموونی بێت، کە خوێندکاران چالاکانە سەرقاڵی پرۆسەی دروستکردن و ڕەنگدانەوە بن، ئەمەش تێگەیشتنیان لە هونەر وەک هەم وەک پراکتیکێکی تاکەکەسی و هەم وەک پراکتیکێکی کۆمەڵایەتی قووڵتر دەکاتەوە" (Dewey, 2015, p. 260).

٣.٥.١.٢ چڕکردنەوەی سەرنج و تێڕوانینەکان لەسەر ڕێژەی چەندێتی و چۆنیتی:

ئەمەش بریتییە لە باشترکردنی پرۆگرامەکانی پرۆسەی خوێندن لە ڕووی چەندێتی و چۆنیتی و بەرزکردنەوەی کارامەیی و کارایی مامۆستا و دابینکردنی ژینگەیەکی تەندروستی پەروەردەیی لە بار و جیاواز کە پشتگیری لە لێکدانەوە و داهێنان و بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە بکات، چونکە " گەشەپێدانی بەردەوام بنەمایەکی سەرەکییە کە پێویستی بە یەکخستنی تەکنەلۆژیا و باشترکردنی کوالیتی پەروەردە هەیە بۆ دڵنیابوون لە سەرکەوتنی بەردەوامی سیستەمی پەروەردەیی" (عبد الباسط، ٢٠١٨، ص١٠٢) . دەقی ئەکادیمی: گرنگیدان بە چەندایەتی و کوالیتی لە ستراتیژی

پەروەردەی هونەریدا لە چوارچێوەی پەروەردەی هونەریدا، گرنگیدان بە هەردوو (چەندێتی و چۆنیتی) چەندایەتی و کوالیتی لە گەشەو پەرە پێدانی ستراتیژیدا ڕەنگدانەوەی هاوسەنگی ناسکە لە نێوان فراوانکردنی دەستڕاگەیشتن بە فێربوونی هونەری و پاراستنی ستاندارده بەرزەکانی باشی داهێنەرانە و پەروەردەیی. بۆ ئەمەش باکستەر دەڵێت "زیادکردنی دەستڕاگەیشتن بە پەروەردەی هونەر لە ڕێگەی پلاتفۆرمە ئۆنلاینەکان و بەرنامەکانی گەیاندنی کۆمەڵگە زۆر گرنگە بۆ بەرزکردنەوەی بڕی بەشداربووانی خوێندکاران لە فێربوونی هونەردا، بەڵام ئەم فراوانکردنە دەبێت بە وردی هاوسەنگ بێت لەگەڵ پابەندبوون بە پاراستنی کوالیتی پەروەردەیی" (Baxter, 2018, p. 130) . چەندایەتی لەم ڕووەوە ئاماژەیە بۆ زیادکردنی ژمارەی (خوێندکار، دامەزراوەکان، یان ئەو پرۆگرام) انەی کە بەشدار و هاوکارن لە باشتر کردنی پرۆسەی پەروەردەی هونەری ، بەمەش رووبەر و پانتایی و ماوە و مەودا و گەیشتن بە فێرکاری و فێرکردنی هونەری و بە تایبەت تر بیرکردنەوەی ڕەخنەیی هونەری فراوانتر دەبێت ، بە بیر و بۆچوونی دوی یش "تێکەڵکردنی بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە لە ستراتیژییەکانی پەروەردەی هونەریدا زۆر گرنگە بۆ دڵنیابوون لەوەی کە خوێندکار نەک تەنها کارەی هونەری بەرهەم دەهێنێت بەڵکو بە قووڵی خەریکی ئەو بیرۆکەیە دەبێت کە پراکتیکەی ئاگادار دەکاتەوە، بەم شێوەیە کوالیتی ئەزموونی پەروەردەیی بەرز دەکاتەوە" (Dewey, 2019, p. 150) . لە لایەکی دیکەوە، ئاستی کوالیتی پەیوەندی بە قووڵی و کاریگەری ئەو پەروەردەیەوە هەیە، بۆ دڵنیابوون لەوەی کە (ناوەڕۆک، میتۆدۆلۆژیای فێرکردن و دەرئەنجام، بەرزترین ستانداردەکانی پراکتیکی هونەری و بەشداریکردنی فیکری) ڕەنگ دەدەنەوە، ئەمەش پێویستی بە شارەزایی تەکنیکی و زانینی دروستی دەبێت چونکە ئایسنەر، ئی.دبلیو دەڵێت دەبێت "ستراتیژییەکانی پەروەردەی هونەری هەم شارەزایی تەکنیکی لە میدیای هونەری و هەم پەرەپێدانی کارامەیی مەعریفی کە بیرکردنەوەی داهێنەرانە و دەربڕینی کەسی بەرەوپێش دەبەن، کە پێکەوە کوالیتی پەروەردە بەرز دەکەنەوە، پەروەردە بکەن" (Eisner, 2017, p. 98). گەیشتن بە هاوسەنگی لە نێوان چەندایەتی و کوالیتی زۆر گرنگە بۆ دڵنیابوون لەوەی کە پەروەردەی هونەر هەم گشتگیر و هەم بە توندی لە داواکارییەکانیدا دەمێنێتەوە، بۆ باشترکردنی چەندایەتی، سیاسەتی پەروەردەیی و چوارچێوەی دامەزراوەیی زۆرجار سەرنج دەخەنە سەر دەستڕاگەیشتن، بە ئامانجی گەیاندنی پەروەردەی هونەری بۆ ژمارەیەکی زیاتر لە خوێندکار لە سەرانسەری پاشخانی (کۆمەڵایەتی و کولتووری) جوداواز ، بۆیە گاردنەربۆچوونی وایە کە دەبێت "بایەخدان بە کوالیتی لە پەروەردەی هونەردا دان بەوەدا بنێت کە داهێنان تەنها بەدواداچوونێکی تاکەکەسی نییە بەڵکو لەلایەن ژینگەیەکی هاوبەش و هەمەچەشنەوە لە قاڵب دەدرێت کە خوێندکار بە چەندین دیدگا و بیرۆکەوە بەشداری دەکەن"(Gardner,H, 2021, p.120) . ئەمەش نەک تەنها دروستکردنی بەرنامەی زیاتر بەڵکو فراوانکردنی دەرفەتەکانی فێربوونی دیجیتاڵی و مەجازیش دەگرێتەوە کە دەستڕاگەیشتن بە سەرچاوە هونەرییەکان و شارەزایی دیموکراتیزە دەکەن (Baxter, M. 2018).بەڵام زیادکردنی ڕێژەی بەشداربووان نابێت بە تێچووی کوالیتی بێت. وەک بارێت،دەڵێت"لە کاتێکدا زیادکردنی بڕی بەشداریکردنی خوێندکاران لە پەروەردەی هونەریدا گرنگە ، بەڵام بە هەمان شێوە گرنگە کە مەنهەج و ستراتیژییەکانی وانەوتنەوە بە شێوەیەک داڕێژراو بن کە ستاندارده بەرزەکان بپارێزن، دڵنیابن لەوەی کە هەموو خوێندکارێک پەروەردەیەکی کوالیتی وەردەگرن" (Barrett, 2019, p. 65). بۆیە ستراتیژییەکانی باشترکردنی کوالیتی لە پەروەردەی هونەردا بە هەمان شێوە لە پێش هەموو شتێکەوەن. ئەم ستراتیژیانە جەخت لەسەر پێویستی (پەروەردەکاری ڕاهێنراو و مەنهەجی داهێنەرانە و یەکخستنی تەکنەلۆژیای نوێ)دەکەنەوە کە دەتوانێت هەم پرۆسەی وانەوتنەوە و هەم گەشەسەندنی هونەری خوێندکار بەرز بکاتەوە (Dewey, 2019)،. هەروەها جەختکردنەوە لەسەر کوالیتی داوای پەیوەندییەکی ڕەخنەگرانە دەکات لەگەڵ هەردوو چوارچێوەی ناوخۆیی و جیهانی کە هونەر تێیدا فێردەکرێت. ستراتیژییە کاریگەرەکان ئەولەویەت دەدەن بە شێوازی پێداگۆژی کە ڕێگە بە خوێندکار دەدات پراکتیکی هونەری خۆی بە پرسی جیهانی ڕاستەقینە ببەستنەوە، نەک تەنها کارامەیی تەکنیکی بەڵکو بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە و هۆشیاری کۆمەڵایەتیش پەروەردە دەکەن. ئەم گرنگیدانە بە بیرکردنەوەی ڕەخنەیی و داهێنەرانە لەناو پەروەردەی هونەردا پشتگیری لە گەشەی خوێندکار دەکات وەک تاکێکی سەرقاڵ و بیرمەند کە دەتوانێت لێهاتوویی هونەری بەکاربهێنێت بۆ بەشداریکردنی واتادار لە

کۆمەڵگەدا (Eisner, 2017; Gude, 2020). بەم شێوەیە پێویستە پەرەپێدانی ستراتیژی پەروەردەی هونەری ئامانجی فراوانکردنی هەردوو مەودای (چەندایەتی) و کاریگەری (کوالیتی) فێربوونی هونەر بێت، دڵنیابوون لەوەی کە پەروەردە نەک تەنها خزمەت بە زیادکردنی بەشداریکردن دەکات بەڵکو ستانداردەکانی پراکتیکیش لە بوارەکەدا بەرز دەکاتەوە.

٤.٥.١.٢ هەڵسەنگاندنی بەردەوام بۆ باشترکردنی ئەدای کارکردن :

ستراتیژییەکان بریتین لە میکانیزمی (دەوری) خولیی بۆ هەڵسەنگاندنی ئەدای (خوێندنگا و قوتابخانە و مامۆستا و فێرخواز و قوتابی و خوێندکار) بە ئامانجی باشترکردنی بەردەوامی دەرئەنجامی پەروەردەیی، واتا هەڵسەنگاندنی پەروەردە بە بەردەوامی پێویستە چونکە "هەڵسەنگاندنی بەردەوامی ئەدای پەروەردەیی یارمەتیدەرە بۆ دەستنیشانکردنی خاڵی بەهێز و لاوازی سیستەمی پەروەردەیی و بەدەستهێنانی پێشکەوتنی بەردەوام." (زکي،٢٠٢٢ ، ص٧١) . پرۆسەی پەروەردە لە کۆنەوە ڕەگی خۆی داکوتاوە و هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵگەی پەروەردەیی دەگرێتەوە بەمەبەستی پەرەپێدانی بەهرە و کارامەیی قوتابی و خوێندکار لە رووی کەلتووری و پیشەیی و پەروەردەیی، کەواتە " هەر گەشەپێدانی کەلتووری، پەرەپێدانی پیشەیی و هەروەها ئامانجی پەروەردەی فەرمی و قوتابخانەی ئاسایی بۆ پڕکردنەوەی پێداویستی کۆمەڵگە و پەروەردەیە، بە ئامانجی ئاساییکردنەوەی قوتابی لەگەڵ ئایدیۆلۆژیای دەوڵەت وئارەزووەکانی وەک پەروەردە و فێربوون" (سليمان،١٩٧٧، ص٦٠). کەواتە، بڕی زانیاریی بەردەست خۆی لە خۆیدا نابێتە ئامانج، بەڵکو ئەو خاڵە بنچینەییانەی کە لە ستراتیجیەکانی پەروەردەدا پەرەیان پێدراوە دەبنە ئەرک بۆ بەدەستهێنانی نەخشەی سەرکەوتنی قوتابی لە خوێندنەکەیدا، "تێگەیشتن و خوێندنی پرۆسەی بیرکردنەوە و زیرەکی وامان لێدەکات تێبگەین کە چۆن مامەڵەی ئەرێنی لەگەڵ زانیاری، توانا و شارەزایی پێویست بۆ دەسەبەربکەین. بۆیە پێدەچێت گرنگی شیکردنەوەیی لێکۆڵینەوەی لایەنێکی گرنگ بێت لە گەشەکردن و ژیانەوەی هەر کۆمەڵگەیەکدا، بەتایبەتی لە سەردەمێکدا کە بنەمای ئابووری جیهان بەرەو ئابووری زانیاری دەڕوات" (علي ،٢٠١١ ، ص٤٨٦). هەڵسەنگاندنی بەردەوام و دانەبڕاو لە پەروەردەی هونەریدا ڕێبازێکی دینامیکییە و هەوڵدەدات بە تێپەڕبوونی کات ئەدا و نماییشی خوێندکار پارسەنگ بکات و هەڵسەنگێنێت و باشتری بکات، نەک تەنها پشت بە تاقیکردنەوەی ئەزمووناوی یەکجارەکی یان هەڵسەنگاندنی کۆی گشتی ببەستێت، چونکە ئایسنەر، ئی.دبلیو دەڵێت کە "هەڵسەنگاندنی بەردەوام لە پەروەردەی هونەریدا دەرفەت بۆ هەردوو مامۆستا و خوێندکار دەڕەخسێنێت بۆ بەشداریکردن لە پراکتیزە ڕەنگدانەوەییەکان کە گەشەسەندنی هونەری بەرز دەکەنەوە، پەروەردەکردنی ژینگەیەک کە فیدباک بەکاردەهێنرێت بۆ داڕشتنی کاری داهێنەرانەی داهاتوو" (Eisner, 2017, p. 102). ئەم ڕێبازە بە تایبەتی لە چوارچێوەی پەروەردەی هونەردا کاریگەرە، چونکە پرۆسەی داهێنەر بەشێکی دانەبڕاوە لە گەشەپێدانی خوێندکاردا. هەڵسەنگاندنی بەردەوام تەنها پەیوەندی بە پێوانەکردنی بەرهەمی کۆتاییەوە نییە بەڵکو پەیوەندی بە بەدواداچوونی پێشکەوتنی کارامەیی داهێنەرانە و تەکنیکی خوێندکارەوە هەیە بە درێژایی خولەکە فیدباکێکی بەردەوام دەدات، کە خوێندکار دەتوانێت کارەکانی وردتر بکاتەوە، تێگەیشتنەکانی بەرز بکاتەوە و پەرە بە لێهاتوویی نوێ بدات لە بواری پەروەردەی هونەریدا، هەڵسەنگاندنی بەردەوام وەک ئامرازێکی بەهێز کاردەکات بۆ باشترکردنی ستراتیژییەکانی وانەوتنەوە و پەروەردەکردنی پەیوەندی قووڵتر لەگەڵ مادەکەدا. بۆ نموونە، لە ڕێگەی هەڵسەنگاندنی فۆرماتیڤەوە، مامۆستا (پەروەردەکار) دەتوانێت لە کاتی خۆیدا فیدباکێکی تایبەت پێشکەش بکات کە یارمەتی خوێندکار دەدات بوارەکانی دەستنیشان بکات بۆ باشترکردن لە پراکتیکی هونەری خۆیدا، باریت لەم رووەوە دەڵێت "بە تێکەڵکردنی هەڵسەنگاندنە فۆرماتیڤە بەردەوامەکان، پەروەردەکاری هونەر دەتوانێت زوو پێداویستی تاکی خوێندکار دەستنیشان بکات و شێوازی وانەوتنەوی ڕێکبخەن، دڵنیابن لەوەی کە هەموو خوێندکارێک دەرفەتی پێشکەوتن و باشترکردنی توانا هونەریی هەیە" (Barrett, 2019, p. 80). ئەم جۆرە هەڵسەنگاندنە ژینگەی فێربوون بەرەوپێش دەبات کە هەڵەکان وەک دەرفەتێک بۆ گەشەسەندن سەیر دەکرێن، ئەمەش هانی خوێندکار دەدات بۆ تاقیکردنەوە و مەترسیکردن بەبێ ترس لە شکست و کەوتن، کەواتە "ڕۆڵی هەڵسەنگاندنی بەردەوام لە پەروەردەی هونەردا هاوتەریبە لەگەڵ فەلسەفەی دیوی کە هونەر پرۆسەیەکی ئەزموونییە، کە تێیدا گەشتی دروستکردن بەقەد خودی بەرهەمی کۆتایی گرنگە. ئەم ڕێبازە هانی خوێندکار دەدات ڕەخنە و ڕەنگدانەوە وەک بەشێکی

دانەبڕاو لە فێربوونی لە باوەش بگرن" (Dewey, 2015, p. 140). جگە لەوەش، هەڵسەنگاندنی بەردەوام لە نزیکەوە هاوتەریبە لەگەڵ پەرەپێدانی بیرکردنەوەی ڕەخنەیی و خۆڕاگری، کە کارامەییەکی بنەڕەتین بۆ ئەو خوێندکارانەی کە بەدوای پیشەدا دەگەڕێن لە بواری هونەردا. (Eisner, 2017). هەروەها بەکارهێنانی ستراتیژی هەڵسەنگاندنی بەردەوام لە پەروەردەی هونەردا هەڵسەنگاندنی هاوتا و هەڵسەنگاندنی خۆ لەخۆدەگرێت، کە یارمەتی خوێندکاران دەدەن توانای ڕەخنەگرتن لە کارەکانی خۆیان و کەسانی دیکە پەرەپێبدەن. ئەم جۆرە ستراتیژیانە بە تایبەتی لە پەروەردەی هونەردا سوودبەخشن، کە لێکدانەوە و هەڵسەنگاندنی بابەتیی ناوەندین. پەروەردەکار بە بەشداریکردنی خوێندکار لە پرۆسەی هەڵسەنگاندندا، ژینگەیەکی فێربوونی هاوبەش و ڕەنگدانەوەی زیاتر پەروەردە دەکەن، بەپێی لێکۆڵینەوەکانی ئەم دواییە، کاتێک هەڵسەنگاندنی بەردەوام بە شێوەیەکی کاریگەرانە لە مەنهەجدا تێکەڵ دەکرێت، هەم ئەدای خوێندکار و هەم کاریگەری مامۆستا بەرز دەکاتەوە، چونکە پەروەردەکار دەتوانێت شێوازی وانەوتنەوەی بە پشتبەستن بە پێداویستیی خوێندکار لە کاتی ڕاستەقینەدا ڕێکبخەن. (Barrett, 2019).

لە کۆتاییدا، مۆدێلی هەڵسەنگاندنی بەردەوام لە پەروەردەی هونەریدا ڕێبازێکی گشتگیر پێشکەش دەکات بۆ هەڵسەنگاندنی خوێندکار کە هاندەری گەشەکردنی بەردەوام و باشترکردنی ئەدای کارکردنە. لێرەدا گاردنەردەڵێت کە "هەڵسەنگاندنی بەردەوام دەتوانێت داهێنان بەرز بکاتەوە بە هاندانی خوێندکار بۆ بەشداریکردن لە خولەکانی بەردەوامی دروستکردن و هەڵسەنگاندن، یارمەتیدانی بۆ پاڵاوتنی بیرۆکە و تەکنیکەکانی بە بەردەوامی، نەک چاوەڕێی یەک ساتەوەختی هەڵسەنگاندن بکات" (Gardner,2021, p.120). کەواتە لێرەدا جەخت لەسەر گرنگی فیدباک و خۆڕاگری و بەشداریکردنی ڕەخنەگرانە دەکاتەوە، کە هەموو ئەمانە بۆ پەروەردەکردنی سەرکەوتنی هونەری و ئەکادیمی زۆر گرنگن. لەگەڵ پەرەسەندنی پەروەردەی هونەری، هەڵسەنگاندنی بەردەوام گرنگتر دەبێت بۆ دڵنیابوون لەوەی کە خوێندکار نەک تەنها ستانداردە پەروەردەیی بەدی دەکات بەڵکو بە قووڵی بەشداری پراکتیزە هونەریی و گەشتەکانی فێربوونی دەکات. "بەکارهێنانی هەڵسەنگاندنی بەردەوام لە پەروەردەی هونەریدا نەک تەنها دەرئەنجامی خوێندکاران باشتر دەکات بەڵکو ژینگەیەک پەروەردە دەکات کە فێربوون وەک پرۆسەیەکی گەشەکردن سەیر بکرێت، بەم شێوەیە دەبێتە پاڵنەرێک بۆ خوێندکار بۆ ئەوەی بە قووڵی بەشداری بکات لەگەڵ هەردوو کارەکانی خۆی و کارەکانی ئەوانی تر" (Smith, 2022, p. 95). تێکەڵکردنی هونەر لەگەڵ بابەتەکانی قوتابخانە یەکێکە لەڕێبازە ستراتیجیەکانی پەروەردە، بە تێکەڵکردنی لەگەڵ هونەر و زانست لە هەموو بوارەکانی مەعریفدا لە تێگەیشتن لە هێمای تێنەگەیشتوو و زانیاری ئەبستراکت بەڵکو چەمکییەکان لە سەردەمی ژیانەوەی مەنهەجی پەروەردەیی لەبەردەم تاقیکردنەوەدا دادەنرێت. کەواتە بۆ تێگەیشتن لە بابەت ومەعریفە پێویستە شێوازێک هەبێت بۆ دەربڕینی لەبەر ئەوەی "شێواز ئەو شێوازە هونەرییە جیاوازە کە گوزارشت لە تاکایەتی مامۆستا یان هونەرمەند و تایبەتمەندی کەسی دەکات، کە ڕەنگدانەوەی ئەزموونی کەسیی و هەڵوێستی ئەو لەسەر بوونە و کۆمەڵێک تایبەتمەندی فەرمی لەخۆدەگرێت و لە ڕێگەی تابلۆ نمایشکراوەکانیەوە دەردەکەون، هەروەها لە ڕێگەی مامەڵەکردنی لەگەڵ هێڵ و ڕەنگ و فەزا و ڕوانگەدا بە هەمان شێوە، کە پێکەوە کەسایەتییە هونەرییە جیاوازەکەی پێکدەهێنن کە لە ڕێگەیەوە ئەم تایبەتمەندییانە وەک ئاوێنەیەک وایە کە لە ڕێگەیەوە ڕەنگدانەوەی بنەمای دەروونی، ئایدیۆلۆژی،، کۆمەڵایەتی و کولتوورییە لە ڕێگەی کوالیتی و تەکنیکەوە دروست دەکرێن و هەستیان پێدەکرێت. (طه، ٢٠١٤، ص٢)،٠ئەمەش بۆ تێپەڕاندنی نەریت و بەرەوپێشبردنی واقیعی پەروەردەیی بۆ گەیشتن بە داخوازییەکانی پەروەردە بە بەکارهێنانی ئامرازەکانی پەروەردەی پێشکەوتوو وەک یەکەکانی پێکهاتەی زانست لە زمان و تەکنەلۆژیا و پراکتیکی جێبەجێکراو لە ڕێگەی هونەرەکانەوە کە واقیعی ژیان بەرەوپێش دەبات کە لە خستنەرووی بنەما بنەڕەتیەکانی دیاریکردنی ستراتیژیی سیستەمی پەروەردەیە، ڕوونە کە ئەم پرۆسەیە بنەمای گەیشتن بە (ڕێنێسانس)ێکی پەروەردەیی هەمەلایەن و گشت گیرە کە لەگەڵ خواستەکانی کۆمەڵگا هاوچەرخەکاندا گونجاوە یەکێکە " لە گرنگترین دەرئەنجامەکانی پەرەپێدانی ستراتیژی پەروەردەیی پێشکەوتوو باشترکردنی کارایی گشتی سیستەمی پەروەردەیە و دڵنیابوونە لە گونجانی لەگەڵ پێداویستییەکانی کۆمەڵگە ناوخۆیی و نێو دەوڵەتییەکان" (الخطیب، ٢٠١٩، ص٤٥) ئەمە و داڕشتنی ئەم ستراتیژیە پەروەردەییانە پێویستی بە لێزانینێکی دروست و تێگەیشتنێکی ورد هەیە

له چوارچێوەی ناوخۆ و نێودەوڵەتی، لەگەڵ گرنگیدان بە بەدەستهێنانی یەکسانی و هاوتایی و هەمەلایەنە، و دڵنیابوون لە بەردەوام بوونی پەروەردەیەک کە ڕێژەی چەندێتی چۆنیەتی لە ئاستێکی باڵا دا بێت .کەواتە" گەشەپێدانی بەردەوامی پەروەردە بزوێنەرێکی سەرەکییە بۆ گەشەپێدانی ئابووری و کۆمەڵایەتی لە ڕێگەی گرنگیدان بە تەکنەلۆژیای مۆدێرن و پەرەپێدانی کارامەییەکان." (علي ،٢٠١١ ، ص٩٨). هەنگاونان بەرەو پەروەردەی بەردەوام کە تەکنەلۆژیا تێکەڵ دەکات و هەوڵدەدات پەرە بە داهێنان و تواناکانی بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە بدات، وەک پێویستیەک بۆ ئامادەکردنی نەوەکانی دوا ڕۆژ کە توانای ڕووبەڕووبوونەوەی هەبێت و بەرەنگاری ئاستەنگەکانی داهاتوو لە ئەستۆ بگرێت.ئامە ولە لایەکی دیکەوە باشترکردنی ژێرخانی پەروەردەیی و ئامادەکردنی کادری پەروەردەیی لەسەر بنەمای بەردەوام دوو هۆکاری گرنگ و چارەنووسسازن بۆ سەرکەوتنی ستراتیژییەکانی پرۆگرامی پەروەردەیی لە پرۆسەی فێرکردن و فێربوون دا، لەگەڵ " پەرەپێدانی ستراتیژی پەروەردەیی سەرکەوتوو پەیوەستە بە بەرزکردنەوەی هاوکاری نێوان هەموو لایەنە پەیوەندیدارەکان لە پەروەردەدا، و دڵنیابوون لە هەڵسەنگاندنی بەردەوامی ئەدای کارکردن بۆ باشترکردنی ئەنجامەکان." (زكي،٢٠٢٢، ص٨١)، ستراتیژییەکانی پەروەردە لەگەڵ تەحەددیاتی وەک جیاوازی سەرچاوەکان لە سەرانسەری ناوچەکان و گۆڕانی پێداویستیی بازاڕی کار، دەبێ نەرم و نیان و گونجاو بمێننەوە بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی.لێرەوە ئەم توێژینەوەیە بۆ ئەوە هاتە ئاراوە تا ڕۆشنایی تیشکی خۆی بخاتە سەر ئەو بنەما بنەڕەتیانەی کە ستراتیژییەکانی سیستەمی پەروەردەیی (فێربوون و فێرکردن) یان لەسەر بنیات نراوە، لە هەمان کاتدا ئەم توێژینەوەیە شیکاری بۆ ئەم بنەمایانە دەکات کە چۆن دەتوانن بەشداری بکەن لە بنیاتنانی سیستەمێکی پەروەردەیی تەندروست و بەهێز کەتوانای دابین کردنی پێداویستییەکانی تاک و کۆمەڵگا بێت بە هەمان شێوە.لە ڕێگەی ئەم تێڕوانینانەوە دەتوانین بڵێین کە بنەماکانی دیاریکردنی ستراتیژییەکانی پەروەردەیی تەنیا چوارچێوەیەکی تیۆری نین، بەڵکو ئامرازێکی پراکتیکین بۆ بنیاتنانی سیستەمێکی پەروەردەیی بەهێز کە کۆمەڵگاکان بتوانن تیایدا پێشکەون و تێدا سەرفراز بن.

٢.٢ لێکۆڵینەوەکانی پێشوو:

١.٢.٢خستنەڕووی لێکۆڵینەوەکانی پێشوو:

توێژەر چەندین توێژینەوەی پێشووی بەدەستی کەوتووە، کە لە بەشێک بنەماکانی ستراتیژییەکانی پەروەردەی هونەر لە قوتابخانە سەرەتایی و ناوەندی و ئامادەییەکان ،لە سەر ئاستی پارێزگاکانی عێراق و هەرێم دەکۆلێتەوە. لێرەدا پوختەی هەندێکیان دەخاتە ڕوو و بەم شێوەیە:

أ.توێژینەوە (عەبدوڵڵا، ٢٠١٧):بەناونیشانی: هەڵسەنگاندنی تواناکانی مامۆستایان لە جێبەجێکردنی ستراتیژییەکانی وانەوتنەوە مۆدێرنەکان لە قوتابخانە بنەڕەتییەکانی هەرێمی کوردستان(تقييم كفايات المعلمين في تطبيق استراتيجيات التدريس الحديثة في المدارس الابتدائية بإقليم كردستان) .

ئامانجی توێژینەوەکە پێوانەکردنی ئەو ئاستە بوو کە مامۆستا خاوەنی لێهاتوویی پێویستەکانی وانەوتنەوەیە بۆ جێبەجێکردنی ستراتیژییەکی چالاک. نمونەی توێژینەوەکە (٤٠) مامۆستای قوتابخانەی حکومیی لەخۆگرتبوو. پرسیارنامەیەک کە پێکهاتبوو لە (٣٠) بابەتی بەکارهێنرا بۆ پشتڕاستکردنەوەی کارامەیی سەرەتایی. توێژەرەکە پشتی بە مامناوەندی ژمێریاری و لادانێکی ستاندارد بەستووە بۆ دەرهێنانی ئەنجامەکان. ئەنجامەکان لاوازییان لە فێرکردنی کارامەییەکانی پلاندانان و بەکارهێنانی شێوازەکانی هەڵسەنگاندنی مۆدێرن نیشان دا (عەبدوڵڵا، ٢٠١٧: ل ١١٨-١٤٠).

ب.توێژینەوە (سالح، ٢٠٢١): بەناونیشانی: بناغەکانی هەڵبژاردنی ستراتیژییەکانی وانەوتنەوە لە ژێر ڕۆشنایی ڕەوتەکانی پەروەردەیی هاوچەرخ لە قوتابخانەکانی هەرێمی کوردستان(أسس اختيار استراتيجيات التدريس في ضوء الاتجاهات التربوية المعاصرة في مدارس إقليم كردستان).ئامانجی توێژینەوەکە دەستنیشانکردنی ئەو بنەما پەروەردەییانەیە کە هەڵبژاردنی ستراتیژی پەروەردەیان لەسەریان بنیات نراوە. نمونەکە (٣٥) مامۆستا و پسپۆڕی پەروەردەیی لەخۆگرتبوو. بۆ ئەم مەبەستە توێژەر پرسیارنامەیەکی بەکارهێنا کە دوای پێداچوونەوە بە ئەدەبیات ئامادەکرابوو، و ڕەوایی و متمانەپێکراوییەکەی بە بەکارهێنانی ڕێگەی ئاماری گونجاو پشتڕاستکرایەوە.گرنگترین دۆزینەوەکان بریتی بوون لە:

پێویستی ڕەچاوکردنی تایبەتمەندی فێرخواز، گونجاوی ستراتیژ بۆ بنیاتی ناوەڕۆکی مەنهەج، گرنگیدان بە پەرەپێدانی توانای بیرکردنەوەی ڕەخنەگرتن لای خوێندکار. (ساڵح، ۲۰۲۱: ل ٥٤-٧٦).

ج.توێژینەوە (ئەمین، ۲۰۱٥):بەناونیشانی: واقیعی شێوازە مۆدێرنەکانی وانەوتنەوە لە قوتابخانە ناوەندییەکان لە هەرێمی کوردستان(واقع أساليب التدريس الحديثة في المدارس الثانوية بإقليم كردستان).ئامانجی توێژینەوەکە ئەوە دەستنیشان دەکات کە تا چەند ستراتیژی فێربوونی چالاک لە قوتابخانە ناوەندییەکان و هۆشیاری مامۆستا لە بنەما پەروەردەی مۆدێرن دەستنیشان کراوە . نمونەی توێژینەوەکە (٥٠) مامۆستای نێر و مێ،ی لە خۆ گرتبوو کە بە شێوەیەکی هەڕەمەکی هەڵبژێردرابوون. توێژەرەکە پرسیارنامەیەکی ستانداردی وەک ئامرازێکی کۆکردنەوەی زانیاری بەکارهێنا، و ڕەوایی و متمانەپێکراوییەکەی بە بەکارهێنانی ڕێژەی ئەلفا کرۆنباخ پشتڕاستکرایەوە. لە گرنگترین دەرەنجامەکانی توێژینەوەکەدا بەکارهێنانی سنووردار لە ستراتیژییەکانی فێربوونی هاوبەش، لاوازی ڕاهێنانی پراکتیکی بۆ مامۆستا و پێویستییەکی ڕوون بۆ پەرەپێدانی بەرنامەکانی ڕاهێنان بوو. (ئەمین، ۲۰۱٥: ل ۲۱۱-۲۳۳).

د.توێژینەوە(حەسەن، ۲۰۱۹): بەناونیشانی: تێڕوانینی سەرپەرشتیارانی پەروەردەیی بۆ بناغەکانی پەرەپێدانی ستراتیژی پەروەردەیی لە هەرێمی کوردستان(تصورات مشرفي التربية حول أسس تطوير استراتيجيات التعليم في إقليم كردستان).ئامانجی توێژینەوەکە دەستنیشانکردنی بۆچوونی سەرپەرشتیارانی پەروەردەیی بوو لەسەر ئەو بنەما سەرەتاییانەی کە پێویستە بۆ پەرەپێدانی ستراتیژییەکانی وانەوتنەوە وەربگیرێن. نمونەی توێژینەوەکە لە (۲٥) سەرپەرشتیاری پەروەردەیی پێکهاتبوو. توێژەر چاوپێکەوتنێکی نیمچە پێکهاتەیی بەکارهێنا، لەگەڵ پرسیارنامەیەکی کورت، بۆ کۆکردنەوەی زانیاری. داتاکان بە شێوەیەکی چۆنایەتی و چەندایەتی بە بەکارهێنانی ڕێژەی سەدی شیکرانەوە. ئەنجامەکان تیشکیان خستە سەر کەلێنی نێوان پلانی تیۆری و بەکارهێنانی پراکتیکی، و پێشنیاری پەسەندکردنی بەرنامەی ڕاهێنانی سیستماتیکی بۆ مامۆستایان کرد (حەسەن، ۲۰۱۹: ل ۸۷-۱۰٥).

۲.۲.۲ کۆمێنت لەسەر توێژینەوەکانی پێشوو:

أ. توێژینەوەکانی پێشوو بە شیوەیەک لە شێوەکان هاوشێوەی یەکتر بوون و لەگەڵ لێکۆڵینەوەکانی ئێستاش، لە ڕووی میتۆدۆلۆژیا و ڕێکارەکانیان بە گشتی، سەرەڕای بوونی جیاوازی لە نێوانیاندا لەڕووی جۆری کۆمەڵگاکان و نمونەی توێژینەوەکان بەپێی قۆناغەکانی خوێند ، ئەوەش بەهۆی لێکچوونی ئامانجەکانی توێژینەوەکان، کە تیشکیان خستووتە سەر دەستنیشانکردن یان دەرخستنی دیاریکردنی بنەمای ستراتیژی بۆ بابەتی پەروەردەی هونەری و وانەوتنەوەکەی لە قوتابخانەکانی سەرەتایی و ناوەندی.

ب. ئەنجامی توێژینەوەکان بوونی چەندین گرفت و بەربەستی بەردەم بابەتی پەروەردەی هونەری، و مامۆستاکانی لە قوتابخانە سەرەتایی و ناوەندییەکان بە گشتی دەردەخات، کە لە دەوری لاوازی ئاستی ناوەڕۆکی پرۆگرامی خوێندنی بابەتەکە، و جیاوازی بڕوانامە وپسپۆری ئەو کەسانەی کە بابەتەکە دەڵێنەوە، جگە لە کەمی کەرەستە وپێداویستی و ئامرازەکانی بابەتەکە، ئەنجامدانی چالاکی دەسوڕێنەوە.

۳-ڕێکارەکانی توێژینەوەکە

۱.۳ میتۆدی توێژینەوەکە:

توێژەران لە پێناو شیکردنەوەی بابەتی دیاریکردنی بنەماکانی ستراتیژی پەروەردە و فێرکردن لە هەرێمی کوردستان دا میتۆدی وەسفی شیکاری بەکارهێنرا بۆ ئەنجامدانی توێژینەوەکە بە پێی سروشتی بابەتی توێژینەوەکەو ئامانجەکەی.

۲.۳ کۆمەڵگەی توێژنەوە:

بریتییە لە مامۆستایانی بابەتی پەروەردەی هونەری لە قوتابخانە بنەڕەتی و ئامادەیی و دواناوەندییەکانی بەڕێوەبەرایەتیە گشتییەکانی پەروەردەی سنووری شاری هەولێر (ناوەندی هەولێر + بنەسڵاوە + دەوروبەری هەولێر) ، بۆ ساڵی خوێندنی (۲۰۲٤-۲۰۲٥) بریتیە لەکۆی (۷۹۳) مامۆستا بەگشتی، و وە لە قوتابخانە بنەڕەتیەکان (٦١٦) مامۆستا لە قوتابخانە ئامادەییەکان(١١٦) مامۆستا، و لە قوتابخانە دواناوەندییەکان (۳۲) مامۆستا، وە ک ئەوەی لە خشتەی (۳-۲-

أ) و (هێلکاری سێ ڕەهەندی پای D Pie Chart3 ژمارە ١) ە ، خراوەتە ڕوو .هەروەها کۆمەڵگەی توێژینەوەکە لە قوتابخانەکان لە خشتەی (٣-٢-ب) خراوەتە ڕوو وە جێ ئاماژەیە کە زانیارییەکان لە بەشی ئاماری بەڕێوەبەرایەتیە گشتییەکانی پەروەردەی سنووری شاری هەولێر (ناوەندی هەولێر + بنەسڵاوە + دەوروبەری هەولێر) بە پێی نووسراوی (پاشکۆ : ١+٢+٣) وەرگیراوە.

خشتەی (٣-٢- أ)

کۆمەڵگەی توێژینەوەکە لە مامۆستایان

ز	جۆری قوتابخانە	ژمارەی قوتابخانە	ژمارەی مامۆستا
١	بنەڕەتی	٦١٦	٦١٦
٢	ئامادەیی	١١٦	١١٦
٣	دواناوەندی	٦١	٦١
٤	کۆ	٧٩٣	٧٩٣

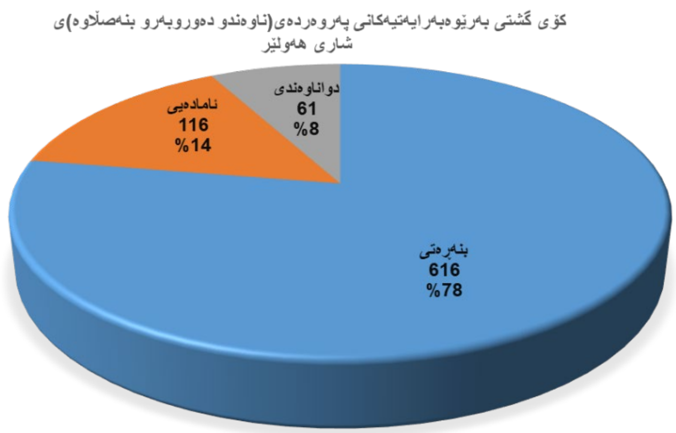

(هێلکاری سێ ڕەهەندی پای D Pie Chart3 ژمارە ١)

خشتەی (٣-٢-ب)

کۆمەڵگەی توێژینەوەکە لە قوتابخانەکان

ز	پەروەردەکان	بنەڕەتی	ئامادەیی	دواناوەندی	کۆ
١	پەروەردەی ناوەندی هەولێر	٢٥٩	٧٢	١٠	٣٤١
٢	پەروەردەی دەوروبەری هەولێر	١٥٧	١٨	٢٧	٢٠٢
٣	پەروەردەی بنەسڵاوە	٢٠٠	٢٦	٢٤	٢٥٠
٤	کۆ	٦١٦	١١٦	٦١	٧٩٣

٣.٣ نمونەی توێژینەوەکە:

پێک دێت لە (٤٢٥)مامۆستا، بە واقعی (٣٣١) مامۆستا لە قوتابخانەی بنەڕەتیەکان، و (٦٢) مامۆستا لە قوتابخانە ئامادەییەکان، و (٣٢) مامۆستا لە قوتابخانە دواناوەندییەکان، کە هەڵبژێردران لە کۆمەڵگەی توێژینەوەکە، بەشێوازی هەرەمەکی چینی، وبەرێژەی (٤٥٪) لە کۆمەڵگاکە، وە ک ئەوەی لە خشتەی (٣-٣) خراوەتە ڕوو .

خشتەی (٣-٣)

نمونەی توێژینەوەکە لە مامۆستایان

ز	جۆری قوتابخانە	ژمارەی مامۆستا	ڕێژەی (٥٤٪)
١	بنەڕەتی	٣٣١	٧٨٪
٢	ئامادەیی	٦٢	١٥٪
٣	دواناوەندی	٣٢	٧٪
٤	کۆ	٤٢٥	١٠٠٪

٤.٣ ئامرازی توێژینەوەکە:

بریتیە لە ڕاپرسیەکی داخراو، ئامادەکراو لە لایەن توێژەر بەمەبەستی کۆکردنەوەی زانیاری لە مامۆستایانی نموونەی توێژینەوەکە و بەپێی ئەم هەنگاوانە:

أ. توێژەر پاش کۆکردنەوەی زانیاری پێویست، لە سەرچاوە جۆراوجۆرەکان و لێکۆڵینەوەکانی پێشوو، دەربارەی چۆنیەتی ئامادەکردنی ئامرازی پێویست بۆ کۆکردنەوەی زانیاری، وەک ئەوەی پێویستە لە توێژنەوەکەی بە پێی ئامانجەکەی، هەستا بە ئامادەکردنی فۆرمیکی ڕاپرسی داخراو بە شێوەیەکی سەرەتایی ، کە پێک هاتبوو لە (٦) بوار (٣٥) پرسیاری سەرەکی.

ب. (ڕاستگۆیی ڕواڵەتی) توێژەر بۆ دڵنیا بوون لە ڕادەی گونجاوی بوار و پرسیارەکانی ڕاپرسیەکە لە ڕووی زانستی و زمانەوانیەوە، هەستا بە وەرگرتنی ڕاو بۆچونی ژمارەیەک مامۆستای پسپور لەبواری پەروەردەی هونەر(پاشکۆ:٢) بە پێی ڕاپرسیەکی ئامادەکراو بۆ ئەو مەبەستە، وبە پێی ڕاو بۆچونیان، دەستکرا بە ڕاستکردنەوەی شێوازی داڕشتنی هەندێک لە پرسیارەکان لە ڕووی زمانەوانیەوە، جگە لە زیاد کردنی(٨) پرسیاری دیکە،وبەو شێوەیە ژمارەی بوارەکان وەک خۆی مایەوە ، بەڵام ژمارەی پرسیارە سەرەکییەکان بوو بە(٤٣) پرسیار، وجێ ئاماژەیە بژاردەکانی وەڵامی بوارەکانی: (یەکەم و دووەم و سێیەم و چوارەم و شەشەم) بریتیی بوو لە (بەڵی و نەخێر) و بواری (پێنجەم) بریتی بوو لە (بەڵی ، تارادەیەک ، نەخێر). وەک ئەوەی لە خشتەی (٣-٤) ووردەکارییەکانی خراوەتە ڕوو.

خشتەی (٣-٤)

ژمارەی بوار و پرسیارەکانی ڕاپرسیەکە

ز	ژمارەی بوار	ناونیشان بوار	ژمارەی پرسیاری سەرەکی
١	یەکەم	پرۆگرامی خوێندنی بابەتی پەروەردەی هونەر	٧
٢	دووەم	مامۆستای بابەتی پەروەردەی هونەر	١٠
٣	سێیەم	فەراهەم کردنی پێداویستیەکانی بابەتەکە	٧
٤	چوارەم	چالاکییەکانی بابەتەکە.	٨
٥	پێنجەم	هەڵویستی دەستەکارگێری و مامۆستایان و قوتابیان بەرامبەر بابەتەکە	٨
٦	شەشەم	ڕێگاکانی وانە وتنەوەی بابەتەکە	١٠
٧	کۆ	بوارەکان	٤٣

پ. جێگیری ڕاپرسیەکە: بۆ دڵنیا بوون لە ڕادەی جێگیری ڕاپرسیەکە، توێژەر هەستا بە جێبەجێکردنی بە سەر نمونەیەکە لاوەکی، بەدەرلە نمونە سەرەکیەکەی توێژینەوەکە، کەپێکهاتبوو لە (٢٠) مامۆستای بابەتی پەروەردەی هونەری لە خوێندنگاکانی ناوەندی شاری هەولێر، ئەوەش لەڕێکەوتی (١٢ / ٩/ ٢٠٢٤) وپاش تێپەربوونی دوو هەفتە جارێکی

دیکە هەستا بە جێبەجێکردنی بەسەر هەمان نموونە، ودوای وەرگرتنی وەڵامەکانیان و شیکرنەوەی داتاکان لە ڕووی ئامارەوە، بە بەکارهێنانی هاوکێشەی (پیرسون) بە پێی بەرنامەی (SPSS) دەرکەوت بەهای جێگیریەکەی بریتییە لە (٠.٨٨) وئەمەش بەهایەکی زۆر باشە ، وبەو شێوەیە مەرجی جێگیری ڕاپرسیەکە مسەوگەرکرا .

ت. جێبەجێکردنی سەرەتایی : بۆ دڵنیا بوون لە ڕادەی ڕوونی پرسیارەکان وکاتی پێویست بۆ وەڵامدانەی پرسیارەکان ، دەست کرا بە جێبەجێکردنی بەسەر نموونەیەکی تر پێکهاتوو لە (١٥) مامۆستا، وداوایان لێ کرا ، بەنووسینی هەر تێبینیەکیان لەسەر ڕوونی پرسیارەکان، ولە کۆتاییدا دەرکەوت هەموو پرسیارەکان ڕوونن . وتێکرای کاتی پێویست بۆ وەڵامدانەوەی پرسیارەکان بریتی بوو لە (٢٤) خولەک.

ج. پاش دڵنیان بوون لە پێوەرە سایکۆمەتریەکانی ڕاپرسیەکە، توێژەر هەستا بە ئامادەکردنی ڕاپرسیەکە بە شێوە کۆتایی ، وەک ئەوەی لە پاشکۆ(٣) هاتووە.

چ. دەستکرا بە جێبەجێکردنی ڕاپرسیەکە بە سەر نمونە سەرکیەکەی توێژینەوەکە بە شیوازی ئەلکترونی ، لە ڕیکەوتی (٣١-١-٢٠٢٤) ولە میانەی (٦) هەفتە وڵامی فۆرمەکانی ڕاپرسیەکە کۆکرایەوە، پاشان دەستکرا بە شیکردنەوەی داتاکان لە ڕووی ئامارەوە، بە مەبەستی دەرهێنانی ئەنجامەکانی توێژینەوەکە.

٥.٣ هاوکێشە ئاماریە بەکارهێنراوەکان:

بۆ شیکردنەوەی داتاکانی توێژینەوەکە لە ڕووی ئامارەوە ئەم هاوکێشانە بەکار هێنرا :

هاوکێشەی (پیرسون) بۆ دەرهێنانی هاوکۆڵکە جێگیری ڕاپرسیەکە.

آ. ڕیژەی سەدی : بۆ دەرهێنانی ئەنجامی پرسیارەکانی بوارەکانی (یەکەم و دووەم و سییەم و چوارەم و شەشەم) ڕاپرسیەکە وە ک ئامرازی هەژمارکردن (وسیلة حسابیة) نەک ئامرازی ئامارکردن .

ب. هاوکێشەی ناوەندی شیاو (الوسط المرجح) بۆ دەرهێنانی ئەنجامەکانی پرسیارەکانی بواری (پێنجەمی) ڕاپرسیەکە.

٤ -ئەنجامەکانی توێژینەوەکە

١.٤ ئەنجامەکانی توێژینەوەکە:

بەو شێوە بوون کە لەخشتەکانی لای خوارەوە خراوەنەتە ڕوو:

خشتەی (٤ - ١)

ئەنجامی پرسیارەکانی بواری یەکەم (پرۆگرامی خوێندن)

ز	دەقى پرسیار ئاماژە :	ژمارەی بەڵێ	٪١٠٠	ژمارەی نەخێر	٪١٠٠
١	پرۆگرامی خوێندنی فێرکاری بنەڕەتی پەروەردەی هونەری بە پێی پرسیارەکانی شێوەکاری وشێوەکاری لە قوتابخانەکاندا هەیە ؟	١٨٣	٪٤٣	٢٤٢	٪٥٧
٢	پرۆگرامی خوێندنی فێرکاری بنەڕەتی پەروەردەی هونەری و پرسیارەکانی بە پێی قۆناغ (بنەڕەتی) وپۆلەکانی خوێندن لە قوتابخانەکاندا هەیە ؟	٢١٤	٪٥١	٢٠٩	٪٤٩
٣	لە قوتابخانەکاندا پێویستی بە مامۆستای بنەڕەتی پەروەردەی هونەری بە شێوەیەکی تایبەتی هەیە ؟	١٦٤	٪٣٩	٢٦١	٪٦١
٤	لە قوتابخانەکاندا پێویستی بە مامۆستای بنەڕەتی پەروەردەی هونەری بە پێی پرسیارەکان :شێوەکاری وشێوەکاری فێرکاری دەکرێت ؟	١٠٦	٪٢٥	٣١٩	٪٧٥

٥	ی پێی ئەمیوی خلات پرۆجرلەی خیێ ژه بلا بلیتی پروەرده ی هینەرلی قیتلتجلیکدا دادنێت ؟	٣٦٨	٪٨٧	٥٧	٪١٣
٦	ی راوێرکزندە لی بجیمُ سی پیشتی ار ی پیپلار ی بلیتی پروەرده ی هینەر پرۆجرلەی خیێ ژه بلا بلیتی پروەرده ی هینەر دا دنێت؟	١٩٥	٪٤٦	٢٣٠	٪٥٤
٧	پرۆجرلەی خیێ ژتی پیزەوکزاو بلا بلیتی پروەرده ی هینەرلی قیتلتجلیکت شی اوەلی هەمیو رووکلی وه بلائی نسی ردەی ؟	٢٤٥	٪٥٨	١٨٠	٪٤٢

خشتەی (٤- ٢)

ئەنجامی پرسیارەکانی بواری دووەم (مامۆستای بابەتی پەروەردەی هونەری)

ز	دەقی پرسیار ئایا :	ژمارەی بەلێ	٪١٠٠	ژمارەی نەخێر	٪١٠٠
١	پیپلاپی للی بیار ی پروەرده ی هینەره ؟	٣٨٠	٪٧٣	١١٥	٪٢٧
٢	تلئێرتاللی الی هی یێیس رلیتی پروەرده ی شارەکیت یاه پلاسێبجاکیت خیبمی پرپێ ژاه بلامەلاستیللی پروەرده ی هینەرلی نبیارەلی ی لا ی خیارەوه کزاوتی :	▪	▪	▪	–
أ	وێ کێ اه	١٦٦	٪٣٩	٢٥٩	٪٦١
ب	یێی دست	١٤٢	٪٣٣	٢٨٣	٪٦٧
ج	شللا	٥٣	٪١٢	٣٧٢	٪٨٨
د	میزك	٥٣	٪١٢	٣٧٢	٪٨٨
٣	لی قیتلتجلیکت تێه ایی لمەلاستاسرجی نبیارەکلی بلیتی پروەرده ی هینەر دەلێتەوه ؟	٢٣٤	٪٥٥	١٩١	٪٤٥
	ولی ی تلار ی دەریاره ی رووی هینەر و جۆر ی هینەر ی ی قیتلی کلت دەلێتەوه ؟	٢٤٥	٪٥٨	١٨٠	٪٤٢
٥	یلتز ولی کلی پروەرده ی هینەری شێلز ی پزاکیلکی دەلێتەوه ؟	٣٤٧	٪٨٢	٧٨	٪١٢
٦	تێه ایی لمەلاستا ی پروەرده ی هینەرلی قیتلتجلیکت ژاهیی ؟	٢٤٤	٪٥٧	١٨١	٪٤٣
٧	لی قیتلتجلیکت مەلاستا ی بلیتی پروەرده ی هینەری پێی ئی ن پیپلارلی هیی : ؟	٢٨٩	٪٦٨	١٣٦	٪٣٢
أ	شێیەکار ی	٢١٤	٪٥٠	٢١١	%٥٠
ب	شللا	٣٥	٪٨	٣٩٠	%٩٢
ج	میزك	٤٠	٪١٠	٣٨٥	%٩٠
٨	تلئێرتا خیبمی پرپێ ژاه وشی لزه دەریاره ی ستریتجی کلی ولی وتی وه لی الی هی یێیس رلیتی پروەرده بلامەلاستیللی پروەرده ی هینەر کزاوتی وه؟	١٢٨	٪٣٠	٢٩٧	٪٧٠
٩	تلئێرتا ی شزاریوت لی خیبمشی لزه دەریاره ی ولی وتی وه ؟	١٩٦	٪٤٦	٢٢٩	٪٥٤

١٠	بی بیردەوامی بی دواداچیە بلاهوامُ و تلیینمنشی کلی بلیتی پیروەردە ءهینیر لی سرچاوه جلراوجلرەکاهبی تلیتی نلار ءئتینیُت دەکیت ؟	٣٤٩	٪٨٢	٧٦	٪١٨

خشتەی (٤-٣)

ئەنجامی پرسیارەکانی بواری سێیەم (فەراهەم کردنی پێداویستیەکانی بابەتەکە لە قوتابخانەکاندا)

ذ	دەقی پرسیار ئلیا :	ژمارەی بەلێ	٪١٠٠	ژمارەی نەخێر	٪١٠٠
١	لی قیتلتجلی کی دابجلیر ءیاهشیێی تلیت بی یملیش کزننی بی رهمی هینی بی کاهلی بیلر ءهینیر ءشێیەکلوژاهیی ؟	٢٠٠	٪٨٦	٢٢٥	٪١٤
٢	لی قیتلتجلی کی داشللایاهلێی بجینحلو بلائی نحلهزلی چلاکی لی بیلر ء نیلدژهشلبلاجی وژاهیی ؟	١٢٦	٪٣٠	٢٩٩	٪٧٠
٣	لی قیتلتجلی کی داهلێی بجینحلو بلائی نحلهزلی چلاکی لی بیلر ء میبك و سزووبجلارلی ژاهیی ؟	١٥٠	٪٣٥	٢٧٥	٪٦٥
٤	لی قیتلتجلی کی داهلێی بجینحلو بلا وتی وه ء ولی کلی پیروەردە ءهینیرلی بیلر ء وێکێن لهوێنی دەست هیی ؟	١٩٥	٪٤٦	٢٣٠	٪٥٤
٥	سالآی لی قیتلتجلی کی دا کی رستی و پیژاوبتی کلی بلیتی ولی ءپیروەردە ء هینیر بی پیی ئ نبیلرلی ءلا ء خیلر موه فیراهی ندەکنیُت ؟	▪	▪	▪	–
أ	وێکێن لهـ	٢٤٦	٪٥٨	١٧٩	٪٤٢
ب	یێنی دەست	١٧٩	٪٤٢	٢٤٦	٪٥٨
ج	پیلێر	٦٢	٪١٥	٣٦٣	٪٨٥
د	میبك	٩٢	٪٢٢	٣٣٣	٪٧٨
ه	شللا	٧٨	٪١٨	٣٤٧	٪٨٢
٦	لی قیتلتجلی کت بیوجی ءپێیست بلا دابلي کزننی کی رستی و و پیژاوبتی کاه و چلاکی کلی بلیتی پیروەردە ءهینیرتی رخاه دەکنیُت ؟	٢١٦	٪٥١	٢٠٩	٪٤٩
٧	لی قیتلتجلی کت هلابی نبیێ کلی تی کی لالحی ا ءفێزکزنده(لیسلئل لتلعیمی) وەکیپێیست فیراهی ن کزاوه ؟	١٩٩	٪٤٧	٢٢٦	٪٥٣

خشتەی (٤-٤)

ئەنجامی پرسیارەکانی بواری چوارەم (چالاکیەکانی بابەتی پەروەردەی هونەر)

ذ	دەقی پرسیار ئلیا :	ژمارەی بەلێ	٪١٠٠	ذمارةی نةخيَر	٪١٠٠
١	لی قیتلتجلی کت سلێلی چلاکی هینیر ءئی نحا ندەدرێت ؟	٣٣٣	٪٧٨	٩٢	٪٢٢
٢	قیتلتجلی کت سلێلی بی شزار دەیێت لی چلاکی هینیر ءلی سرئلستی بی یێیس رلیتی پیروەردە ءشارەکیت ؟	٣٠٧	٪٧٢	١١٨	٪٢٨

٣	قيتلتجلىكت سلُلى بشژار دىيُت لى چلاكى هينر ى لى سرئلستى بويُيس رلى تى چلاكى هينر ى پلاسُبجاكت ؟	٢٠٤	٪٤٨	٢٢١	٪٥٢
٤	قيتلتجلىكت سلُلى بشژار دىيُت لى چلاكى هينر ى لى سرئلستى هىيمُى كيرىستاه ؟	٨١	٪١٩	٣٤٤	٪٨١
٥	لى قيتلتجلىكت سالُى چلاكى هينر ى لى نبيارنى ى لا ى خيارەوه ئىنجاندەدرێت : ؟	▪	–	–	–
أ	وُىكُش لە	٣٣٢	٪٧٨	٩١	٪٢٢
ب	رُشى دەست	٢٤٥	٪٥٨	١٨٠	٪٤٢
ج	شـللا	١٣٥	٪٣٢	٢٩٠	٪٦٨
د	ميىك	١٤٠	٪٣٣	٢٨٥	٪٦٧
٦	سالُى بجىشتى رلستى هينر ى بلا قيتلى كلت ئىنجاندەدىيت ؟	١٨٦	٪٤٣	٢٣٩	٪٥٧
٧	بلا قيتلى لى قيتلتجلىكت كلر وسىمن ار دەرباره ى هينر و پروەرده ى هينر ئىنجاند دەدىيت ؟	١٤٨	٪٣٥	٢٧٧	٪٦٥
٨	بلامەلاستيللى قيتلتجلىكت كلر وسىمن ار دەرباره ى هينر و پروەرده ى هينر ئىنجاندەدرێت ؟	٨٥	٪٢٠	٣٣٩	٪٨٠

خشتەی (٤– ٥)

ئەنجامی پرسیارەکانی بواری پێنجەم

(هەڵویستی دەستەی کارگێری و مامۆستایان و قوتابیان قوتابخانە بەرانبەر بابەتی پەروەردەی هونەر)

ژ	دەقى پرسىار ئيليا :	ژماره ى بىلُى	ژماره ى تارادىيى لە	ژماره ى نىخُز	ناوەنژ ى شىاو	ئلست
١	دستى ى بىريُيبرنى قيتلتجلىكت وەكيپُيست رپُسلى بلى تى پروەرده ى هينر وولىكلى وه لولىكلى تز دبجزه ؟	٢٦٩	١٢١	٣٥	٢,٥٥	بەرز
٢	بلى تى پروەرده ى هينر لى الى هى ريُيس ر ى قيتلتجلىكت شيتبجيه خزاوه ؟	٥٨	٧٤	٢٩٣	١,٤٤	لاواز
٣	مەلاستيللى بلى تى جلراوجلرەكاهلى قيتلتجلىكت وەكيپُيست رپُسلى بها ى مەلاستا ى بلى تى پروەرده ى هينر دبجزه ؟	٢٥٧	١٢٨	٤٠	٢,٥١	بەرز
٤	مەلاستيللى بلى تى جلراوجلرەكاهلى قيتلتجلىكدا رپُسلى بها ى بلى تى پروەرده ى هينر دبجزه ؟	٢٣٦	١٤٧	٤٢	٢,٤٥	بەرز
٥	لى قيتلتجلىكت ئلراستى ى قيتلى اهى رلىر بلى تى پروەرده ى هينر ئىيشى ؟	٢٨٤	١١٥	٢٦	٢,٦٠	بەرز
٦	ئلراستى ى كىسي كلر ى قيتلى لى قيتلتجلىكت بى رلىر بلى تى پروەرده ى هينر ئىيشى ؟	١٩٧	١٥٢	٧٦	٢,٢٨	ماند ناوەنژ

٧	قيتلى كاه وه كيپ ُيست بلى دى بلى تى پ روه رده ى هينر و ولى كلى دەدەه ؟	٢٦٢	١٢٦	٣٤	٢,٥٢	ب ەرز
٨	قيتلى كاه وه كيپ ُيست بى شزار ى لى چالاكى كلى بلى تى ك دەكى ه ؟	٢٧٦	١١٣	٣٦	٢,٥٦	ب ەرز
٩	كاهى لُ ىٚ ى كيرد ى ى ش ُيه ى بش تى وه كيپ ُيست ى ٍ ُس لى بلى تى پ روه رده ى هينر دبجزه ؟	١١٦	١٧٦	١٣٣	١,٩٦	ماند ناوەنز
١٠	كاهى لُ ىٚ ى كيرد ى ى ش ُيه ى بش تى وه كيپ ُيست ى ٍ ُس لى مامۆستا ى بلى تى پ روه رده ى هينر دبجزه ؟	١٦٢	١٦٤	٩٩	٢,١٤	ماند ناوەنز

جێ ئاماژەیە ئاستی بڕگەکان بەپێی بەهای ناوەندی شیاوەی بڕگەو و ئەم پێوەرە دەستنیشان کراوە، ئەگەر بەهای ناوەندی‌شیاوی بڕگەکە لە (١-١.٦٦) بێت ئەوە ئاستەکەی لاوازە، وئەگەر بەهاکەی لە (١.٦٧-٢.٣٣) ئەوە ئاستەکەی مامناوەندە، و ئەگەر بەهاکەی لە (٢.٣٤-٣)بێت ئەوە ئاستەکەی بەرزە .

خشتەی (٤ – ٦)

ڕێگاکانی وانە وتنەوە بابەتی پەروەردەی هونەر

ذ	دەقى پ رسى ار	ژماره ى بەلێ	١٠٠٪	ژماره ى نەخێر	١٠٠٪
	ئايلى ئ ىٚ ا وش ُيلز وستراتى رلى ى كار دەهي ُت بلا وتى وه ى ولى كلى بلى تى پ روه رده ى هينر ؟	▪	▪	▪	▪
أ	ولى ى ُر ى (المحاچزه)	٢٦٠	٪٦١	١٦٥	٪٣٩
ب	بغتيجلا	٣٦٦	٪٨٦	٥٩	٪١٤
ج	يمليش كزده	٢٩٤	٪٦٩	١٣٠	٪٣١
د	پزۆژه	٢١٠	٪٤٩	٢١٥	٪٥١
ح	چيرۆ ك	٢٤٥	٪٥٨	١٨٠	٪٤٢
خ	رۆم ُنيلژه	١٩٣	٪٤٥	٢٣٢	٪٥٥
ر	ف ُ زكزدنى ئاوتى كزاو	١٨٦	٪٤٤	٢٣٩	٪٥٦
ز	بجرده ليبموش ك	١٣٤	٪٣٢	٢٩١	٪٦٨
س	ش ص كلۆمكى	٦٧	٪١٦	٣٥٨	٪٨٤
ش	ف ُ زكزدنى هى رەمەز ى	٣٣٨	٪٧٨	٩٤	٪٢٢
ع	ف ُ زيبوهلى ى ُ ىٚ ى كاركزده	٣٥٧	٪٨٤	٦٨	٪١٦
غ	ئاراستى هاوچ رخى كلى ف ُ زكزدنى پ روه رده ى هينر ى وه ك : سستمى (DBAE)	٩٨	٪٢٣	٣٢٧	٪٧٧

٢.٤ ڕاڤەی ئەنجامەکان:

- پرۆگرامی خوێندنی بابەتی پەروەردەی هونەر:

مەنهەجەکە بە شێوەیەکی گونجاو ڕەنگدانەوەی ڕەوتی پەروەردەیی هاوچەرخ نییە و پێویستی بە پێداچوونەوە هەیە لە ڕووی ئامانج و ناوەڕۆکەوە. هەروەها پێشنیاری پەرەپێدانی مەنهەجی نەرم و نیانترو گونجاوتر دەکرێت کە لەگەڵ

پێداویستی سەردەم و بازاڕی کاردا هاوتەریب بن، وێڕای گرنگیدان بە تێکەڵکردنی (کارامەیی دیجیتاڵی، بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە، و فێربوونی پراکتیکی) بۆ بەرزکردنەوەی ئامادەیی خوێندکار بۆ داهاتوویەکی باشتر و پێشکەوتووتر.

- مامۆستای بابەتی پەروەردەی هونەر:

ئەنجامەکان ئەوە دەردەخەن کە توانا و لێهاتوویی و ئەزموونی پێداگۆژی و وانەوتنەوەی مامۆستا سنوورداره لە توانای هەڵمژینی و بەکارهێنانی ستراتیژییەکانی وانەوتنەوە مۆدێرنەکان، ئەمەش ئاماژەیە بۆ نەبوونی ڕاهێنانی بەردەوام. ئەمە و مامۆستا ڕووبەڕووی ئاستەنگ دەبێتەوە لە جێبەجێکردنی ستراتیژییەکانی پەروەردەی مۆدێرن، بە شێوەیەکی سەرەکی بەهۆی کەمی ڕاهێنان و سەرچاوەکانی. بۆچوونەکانی مامۆستایان ئاماژەن بۆ پێویستی بەردەوامی بەرنامەکانی پەرەپێدانی پیشەیی بۆ ئەوەی بتوانن شێوازی فێرکاری کاریگەر بەکاربهێننک هەروەها باشترکردنی ژینگەی کار و پێشکەشکردنی پاڵپشتی کارگێڕی و لۆجستی کە توانای جێبەجێکردنی مەنهەجی پەروەردەیی مۆدێرنیان بەرز دەکاتەوە.

- فەراهەمکردنی پێداویستییەکانی بابەتەکە لە قوتابخانەکان:

نەبوونی سەرچاوە و تەکنەلۆژیای پێویست، ئەمەش توانای جێبەجێکردنی ستراتیژیی هەمەچەشنەکان لاواز دەکات. ئەمەوئەنجامەکان ئاماژەن بۆ پێویستی نوێکردنەوەی ژێرخانی بۆ دڵنیابوون لە ژینگەیەکی هاندەری فێربوون.- باشترکردنی کەرەستە و ئاسانکاری قوتابخانە بەشدارە لە پاڵپشتیکردنی جێبەجێکردنی ستراتیژی وانەوتنەوەی مۆدێرن و زیادکردنی کارایی پرۆسەی پەروەردەیی.

- هەڵویستی دەستەکارگێڕی و مامۆستایان و قوتابیان بەرامبەر بابەتەکە:

هەڵوێستەکان باشن و بەشێکیان ئەرێنین، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا پشتگیری پراکتیکی و سەرنجی فەرمیی نییە بە بەراورد بە بابەتە سەرەکیەکان. ئەمەو داتاکان دەریانخستووە کە بەکارهێنانی (شێوازی مۆدێرنی وانەوتنەوە) بەشداریکردن و دەستکەوتی ئەکادیمی باشتر دەکات، و هێشتا پێویستی بە ڕەچاوکردنی جیاوازی تاکەکەسی هەیە بۆ دڵنیابوون لەوەی هەموو خوێندکاران سوودمەند دەبن، ئەمەش داوای وەرگرتنی ستراتیژی فێرکاری کەسی دەکات، وەک فێربوونی کارلێککارانە و تەکنەلۆژیای دیجیتاڵی.

- چالاکییەکانی بابەتی پەروەردەی هونەر:

نەبوونی چالاکییە کردارییەکان و لاوازی پەیوەندییان بە مەنهەجەوە، ڕۆڵی بابەتەکە لە پەرەپێدانی کارامەیی داهێنەرانەدا کەمدەکاتەوە.

- ڕێگاکانی وانە وتنەوەی بابەتی پەروەردەی هونەر:

پشتبەستن بە شێوازە نەریتییەکان ئاماژەیە بۆ نەبوونی هۆشیاری لە ستراتیژییە مۆدێرنەکان و نەبوونی ڕاهێنان لە بەکارهێنانیان.

٣.٤ دەرئەنجامەکان:

١. مەنهەجی ئێستا هاوسەنگ نییە لەگەڵ گۆڕانکاری پەروەردەیی و پێداویستی هونەری و داهێنەرەکانی قوتابی دابین ناکات.

٢. کەمی و نەبوونی سەرچاوە و کەرەستەی پەروەردەیی پێویست بۆ پشتیوانی لە جێبەجێکردنی ستراتیژییە جۆراوجۆرەکان.

٣. بەرژەوەندی سنووردار لەلایەن ئیدارە پەروەردەییەکانەوە بە بەراورد لەگەڵ بابەتە سەرەکیەکانی دیکە.

٤. نەبوونی چالاکییە کرداری(پراکتیکی) بە شێوەیەک کە هاندەری داهێنان و کاری تیمی قوتابیان بێت.

٥. پشت بەستن بە بەردەوامی بە شێوازە تەقلیدییەکانی فێرکردن (کۆڕ، گفتوگۆ) نەک شێوازە کارلێککارەکان.

٤.٤ ڕاسپاردەکان:

١. ڕێکخستنی بەرنامەی ڕاهێنان و کردنەوەی خول بۆ مامۆستای بابەتی پەروەردەی هونەر لەسەر ستراتیژی پەروەردەیی مۆدێرن.

٢. پەرەپێدانی نوێکردنەوەی پرۆگرامی خوێندن بەگوێرەی ڕەوتی هاوچەرخ و گرنگیدان بە توانا و کارامەیی سەردەمی وەک بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە و بەرنامەسازی و داهێنەرانە بۆ ئەوەی هاوسەنگ بێت لەگەڵ پێداویستیی سەردەم. پەرەپێدانی مەنهەج بۆ (بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە، و داهێنان) لەخۆبگرێت.

٣. دابینکردنی سەرچاوە و تەکنەلۆژیای پەروەردەیی پێویست بۆ پشتگیریکردنی کاریگەرانەی پرۆسەی پەروەردە و فێرکردن و باشترکردنی ژێرخانی قوتابخانە لە ڕێگەی بەرزکردنەوەی ئاستی پۆل، زیادکردنی تەکنەلۆژیای پەروەردەیی وەکو تەختەی زیرەک، و تابلێت.

٤. بەهێزکردنی ڕۆڵی ئیدارە و کارگێڕی پەروەردەیی لە پپشتیوانیکردنی پەروەردەی هونەری و بە پێکهاتەیەکی جەوهەری پرۆسەی پەروەردەیی زانینی.

٥. زۆرکردنی چالاکیی کرداری(پراکتیکی) و بەستنەوەی بە کۆمەڵگا و ژینگەی ناوخۆیی بۆ پەرەپێدانی توانای خوێندکارو گرنگیدان بە کارامەیی پراکتیکی کە بەشدارە لە ئامادەکردنی خوێندکار بۆ پێداویستی بازاڕی کار.

٦. هاندانی بەکارهێنانی شێوازە کارلێککارەکان (فێربوونی هاوبەش، پرۆژەی هونەری، نمایشی پراکتیکی).

٧. هاوسەنگی لەگەڵ گۆڕانکاری جیهانی لە بواری وەک تەکنەلۆژیا و کارگێڕی بە نوێکردنەوەی ناوەڕۆکی مەنهەج.

٨. دابینکردنی ژینگەیەکی فێرکاری هاندەر بە ڕێکخستنی پۆلەکان بۆ هاندانی کارلێککردن لە نێوان خوێندکار و مامۆستا.

٩. باشترکردنی دەستراگەیشتن بە ئینتەرنێتی قوتابخانە بۆ دابینکردنی دەرفەتی فێربوونی ئەلیکترۆنی و ئاسانکاری بۆ توێژینەوە و پرۆژەی ئەکادیمی و فراوانکردنی پرۆگرامەی فێربوونی ئەلیکترۆنی بە پێشکەشکردنی خولی ئۆنلاین بۆ ئەوەی خوێندکار بتوانێت بە شێوەیەکی سەربەخۆ فێربێت.

١٠. دامەزراندنی بەرنامەی ڕاهێنانی بەردەوام بۆ مامۆستا بۆ ئاشناکردنی بە شێوازی مۆدێرنی وانەوتنەوە وەک فێربوونی سەنتەری خوێندکار.

١١. بەرزکردنەوەی ڕاهێنان لە بەڕێوەبردنی پۆلدا بۆ مامەڵەکردن لەگەڵ جیاوازی تاکەکەس لە نێوان خوێندکار و پێشخستنی کارلێکی ئەرێنی.

٥.٤ پیشنیازەکان :

١. ئەنجامدانی توێژینەوەی زیاتر بۆ هەڵسەنگاندنی کاریگەری ستراتیژی پێشنیار کراو دوای جێبەجێکردنی.

٢. ڕێنمایی فێرکاری بۆ مامۆستای بابەتی پەروەردەی هونەر دابڕێژە کە باشترین پراکتیزە و ستراتیژی مۆدێرن لە خۆ بگرێت و پیشان بدات.

٣. ئەنجامدانی وسیمینار و ۆرک شۆپی هاوبەش بۆ مامۆستا و سەرپەرشتیاری پەروەردەیی بۆ ئەوەی بەیەکەوە باس لە ئەزموونە سەرکەوتووەکان بکەن.

٤. پێوەرەکانی هەڵسەنگاندنی ئەدای ڕوون لەخۆ بگرن بۆ پێوانەکردنی ڕادەی جێبەجێکردنی ستراتیژییەکان لە پۆلەکاندا.

٥- چالاککردنی هاوبەشی لەگەڵ دامەزراوە کولتووری و هونەری بۆ پشتگیریکردن لەو چالاکیانەی کە لە دەرەوەی مەنهەج ئەنجام دەدرێن.

٦. هەوڵدان بۆ نوێکردنەوەی پرۆگرامی پەروەردە و دووبارە داڕشتنەوەی مەنهەج بۆ ئەوەی هاوسەنگ بێت لەگەڵ گۆڕانکاری مۆدێرن ولە هەمانکاتدا لەگەڵ پێداویستی بازاڕی کاردا بگونجێت.

٧. هەوڵدان بۆ دابینکردنی تەکنەلۆژیای مۆدێرن لە قوتابخانەکاندا (وەک تابلێت، بۆردی زیرەک، و ئامرازی فێربوونی دیجیتاڵی).

٨. باشترکردنی ژینگەی قوتابخانە بە نۆژەنکردنەوەی پۆل، دابینکردنی کتێبخانە و تاقیگەی مۆدێرن.

٩. دابینکردنی ژینگەیەکی پەروەردەیی هاندەر کە بەشدارە لە زیادکردنی کارلێککردن و دەستکەوتی ئەکادیم.

١٠. پێشخستنی خوێندنی دوور مەودا و تەکنەلۆجیا و دەستپێکردنی پلاتفۆرمی فێربوونی ئەلیکترۆنی کە ڕێگە بە خوێندکار دەدات بە شێوەی ئۆنلاین دەستی بە مەنهەج و سەرچاوەی پەروەردەیی بگات.

١١. فێرکردنی کارامەیی دیجیتاڵی بە خوێندکار و مامۆستا، وەک چۆنیەتی بەکارهێنانی تەکنەلۆژیا بە شێوەیەکی کاریگەر لە پەروەردەدا.

١٢. چاکسازی لە سیاسەتی پەروەردەیی و پتەوکردنی حوکمڕانی بۆ پەرەپێدانی سیستەمی کارگێڕی بۆ ئاسانکاری پرۆسەی پەروەردەیی و باشترکردنی میکانیزمی هەڵسەنگاندن و بەدواداچوون.

١٣. باشترکردنی سیستەمی کۆنترۆڵکردن بۆ دڵنیابوون لەوەی کە ستراتیژییەکانی پەروەردەیی بە شێوەیەکی کاریگەر و بەردەوام جێبەجێ دەکرێن.

٦.٤ سەرچاوەکان (References)

- ١.٦.٤ گۆڤارە ئینگیزیەکان:

- Ball, S. J. (2020). *The Changing Role of Educational Policy in the Global Context*. International Journal of Educational Policy Studies.

٢.٦.٤ پەرتووکەکان بەزمانی عەرەبی:

– عبد الباسط، أ. (2018). *إصلاح التعليم: رؤية مستقبلية*. السعودية: مكتبة النهضة.

– حامد، م. (2017). *أسس مناهج التربية والتعليم*. القاهرة: دار الفكر الجامعي.

– الشامي، ج. (2019). *مدخل إلى فلسفة التربية*. بيروت: دار الكتاب الجامعي.

– الخطيب، عبد السلام الخضير (2019). *إدارة الجودة في التعليم*. الأردن: دار الشروق.

– حسن علي، م. (2020). *التربية والتنمية المستدامة*. مصر : جامعة القاهرة.

– سلمان، ع. (2020). *إجراءات تطوير المناهج الدراسية*. عمان: مؤسسة الأبحاث العلمية.

– سليمان، ع. ع. (1977). *اتجاهات التربية عبر العصور*. القاهرة: مكتبة الأنجلو المصرية.

– زكي، م. (2022). *التعليم في عصر العولمة*. مصر : دار الفكر العربي.

٣.٦.٤ گۆڤارەکان بەزمانی عەرەبی:

– الحارثي، م. (2020). *المبادئ الاستراتيجية لتطوير المناهج في أنظمة التعليم: تعزيز الصلة والشمول*. المجلة الدولية لتطوير التعليم.

– حواس على، ك. (2011). *تطوير الخطط التربية الفنية في ضوء استراتيجية الذكاءات المتعددة*, مجلة كلية التربية الأساسية, ملحق العدد 72.

– محمود، ح. (2021). *تطوير التعليم في الوطن العربي*. بيروت: مجلة التربية الحديثة.

– طه، أبراهيم. ي. (2014). *"مفهوم التربية الجمالية في الفن الحديث في إقليم كردستان: الانطباعية نموذجاً"*. مجلة العلوم الإنسانية الجامعية، جامعة صلاح الدين–أربيل، المجلد 18، العدد 1.

– طه، أبراهيم. ي. (2014). *"الأسلوب الفني في اعمال الفنان سليمان شاكر"*. مجلة العلوم الإنسانية الجامعية، جامعة صلاح الدين–أربيل، المجلد 18، العدد2.

٤.٦.٤ ماڵپەرە ئەلیکترۆنییەکان

- Arab Quality Blog (2024). Arab Quality Blog website. Arab Blog, pp. 52-55. Available at: [insert website link] [Accessed: 15 January 2025].
- Electronic source (2023). Morocco. Available at: [insert website link] [Accessed: 15 January 2025]
- Mashroo3na (2023). Mashroo3na website. Available at: [insert website link] [Accessed: 15 January 2025].
- New Education (2023). New Education. Available at: [insert website link] [Accessed: 15 January 2025].
- OECD (2015). Education Policy Outlook: Kurdistan Region of Iraq. Available at: https://www.oecd.org/education/policy-outlook [Accessed: 26 February 2025].
- Special Egypt (2023). Special Egypt website. Available at: [insert website link] [Accessed: 15 January 2025].

-UNESCO (2023). Global Education Monitoring Report: Bridging the Gap in Education. Available at: – .https://www.unesco.org [Accessed: 23 Jan. 2025]

- ٥.٦.٤ پەرتووکەکان بەزمانی ئینگلیزی:

- Adams, R. (2020). *Global Trends in Education: Strategies for the 21st Century*. Cambridge University Press.
- Alexander, R., Osborn, M., & Jones, A. (2020). *Education and the Common Good: The Role of Educational Strategies*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press.
- Anderson, J. & Hira, S. (2015). *Strategic Education Systems: A New Era of Learning and Policy Reform*. Cambridge University Press.
- Barrett, M. (2019). *Rethinking Art Education: Strategies for the 21st Century*. Routledge.
- Baxter, M. (2018). *Expanding Access to Art Education: Challenges and Strategies*. Routledge.

- Bardu, R. (1999). (2018). *Introduction to Strategic Planning. London*: Academic Publishing House.
- Brown, C. & Czerniewicz, L. (2019). *Reimagining Curriculum Development: A Strategic Approach to Educational Transformation*. Cape Town: University of Cape Town Press.
- Coles, J. (1999). (2019). *Strategic Planning Concepts: Methods and Techniques.* Boston: World Publishing House.
- Dale, R. (2013). *Theories of Education and the Politics of Education Reform, Global Perspectives in Education*. 2nd ed. London: Routledge.
- Dewey, J. (2015). *Art as Experience. Perigee Books*.
- Dewey, J. (2019). *Art as Experience: Revisited. Perigee Books*.
- Eisner, E. W. (2017). *The Arts and the Creation of Mind*. Yale University Press.
- Fraser, N. (2016). *Justice Interruptus: Critical Reflections on the "Postsocialist"* Condition. Routledge.
- Fowler, F. C. (2019*). Policy Studies for Educational Leaders: An Introduction*. 5th ed. Boston: Pearson Education.
- Fullan, M. (2020). *The Change Leader's Guide to Educational Strategies*. 3rd ed. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Gardner, H. (2018). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. Basic Books.
- Gardner, H. (2021). *Creating Minds: An Anatomy of Creativity*. Basic Books.
- Guskey, T. R. (2017). *Equity and Justice in Education: Theory and Practice*. Harvard Education Press.
- Gude, O. (2020). *Art Education for Social Change: A Pedagogy of Transformation*. University of Chicago Press.
- Gude, O. (2020). *Art Education for Social Change: Pedagogical Innovations*. University of Chicago Press.
- Hargreaves, A., & Fullan, M. (2019). *Professional Capital: Transforming Teaching in Every School. 2nd ed*. New York: Teachers College Press.
- Hall, D., & Patterson, L. (2021). *Reforming Education Systems for Equity*. Routledge.
- Henry, J. (2017). *Basis of Active Education: From Theory to Application*. New York: Oxford Publishing House.
- Jenkins, P. (2020). *Collaborative Educational Leadership*: Transforming Policies through Stakeholder Engagement. Routledge.
- 25.Ones, M. S. (2022). *Transforming Education Systems: Innovations and Challenges*. Springer Nature.
- Klees, S. J. (2019). *Education and Development: Theories and Practices*. Oxford University Press.
- Lin, H. (1999). (2017). *Strategic Planning: From Theory to Application*. New York: Dar McGill.
- Rai, S. (2018). *Major Education: Foundations and Practical Applications*. Boston: Massachusetts Publishing House.
- Robertson, S., & Lingard, B. (2017). *Education, Globalization, and Social Change: Theories and Policies*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press.
- Rawls, J. (2009). *A Theory of Justice (Revised Edition).* Belknap Press of Harvard University Press.
- 31.Schleicher, A. (2022). *The Future of Education: How to Meet the Challenges of a Fast-Changing World*. Paris: OECD Publishing.
- 32. Schott, R. S. (2021). *Social Inclusion and Policy Reform in Education*. Springer.
- 33. Sen, A. (2020). *The Idea of Justice: Theories and Applications*. Penguin Books.
- 34. Smith, M. K. (2021). The Art of Teaching Art: Educational Practices for the 21st Century. Springer.
- 35. Smith, R., Brown, L., & Walker, S. (2023). *Evidence-Based Approaches to Educational Strategy Development*. Oxford University Press.
- 36. Smith, P. T., & Johnson, R. L. (2018). *Sustainable Education Models in the Modern Age*. Springer.
- 37. Smith, M. K. (2022). *Teaching Art in the 21st Century: Theory and Practice*. Springer.
- 38. UNICEF (2021*). Climate Change and Education: A Child Rights Perspective*. New York: UNICEF.
- 39.World Bank (2022). *Education in the Age of Digital Transformation:* Global Perspectives. Washington, DC: World Bank Group.

٦.٦.٤ فەرهەنگ بە زمانی ئینگلیزی:

- Britannica (2023) Renaissance. Available at: https://www.britannica.com.
- Oxford English Dictionary (2023) Digital. Available at: https://www.oed.com.

پاشکۆکان

پاشکۆی (١+٢+٣) نووسراوی فەرمی بۆ ڕێگە پێدان

Created with Scanner Pro

Created with Scanner Pro

Created with Scanner Pro

پاشكۆ(٤)

ناونیشانی شارەزاكانی توێژینەوەكە

ژ	ناو	بڕوانامە	نازناوی زانستی	شوێنی كار
١	د.ژیار صدیق رمضان	دكتۆرا	پ.ی	زانكۆی دهۆک – كۆلێژی زانستە مرۆڤایەتیەكان- بەشی شینواران
٢	د.جواد كاظم حنوش	دكتۆرا	پ.ی	زانكۆی سەلاحەدین – كۆلێژی هونەرەجوانەكان- بەشی شێوەكاری-پەرەوەردەی هونەری
٣	كاروان ڕەشید حەسەن	دكتۆرا	مامۆستا	زانكۆی سەلاحەدین – كۆلێژی هونەرەجوانەكان- بەشی شێوەكاری-پەرەوەردەی هونەری
٤	د. دارا اورحمان احمد	دكتۆرا	مامۆستا	زانكۆی سلێمانی – كۆلێژی پەروەردەی بنەڕەت- بەشی پەرەوەردەی هونەری
	د. ڕۆژان خالید	دكتۆرا	مامۆستا	زانكۆی سلێمانی – كۆلێژی پەروەردەی بنەڕەت- بەشی پەرەوەردەی هونەری
٥	د.نیاز عثمان حسێن	دكتۆرا	مامۆستا	زانكۆی سلێمانی – كۆلێژی پەروەردەی بنەڕەت- بەشی پەرەوەردەی هونەری

فۆرمی ڕاپرسی داخراوی توێژینەوەكە

تێبینی: لەر پاپەند بوون بە ڕێنماییەكانی گۆڤارەكان لە ڕووی ژمارەی لاپەرەی توێژینەوە ، فۆرمی ڕاپرسیەكە لێرانە لابرا، لە بەر ئەوەی لە ناوەڕۆكی بەشی چوارەمی توێژینەوەكە بوونی هەیە

Determining the Principles of Education Strategy in the Kurdistan Region

Ibrahim Yasin Taha
Department of Painting, College of Fine Arts,
Salahaddin University-Erbil, Kurdistan Region, Iraq
ibrahim1999daerl@gmail.com

Jawad Nemat Hussein
Sulaimani University – College of Primary Education/
Department of Art Education
Jawad.hussein@univul.iq

Abstract
Abstract The research (Determining the principles of education strategy in the Kurdistan Region) examines the basic principles involved in defining strategies (education and teaching) within the framework of the Kurdistan Region of Iraq. This educational system in the region has undergone rapid changes, constrained by political changes and social and economic resistance. In response to these changes, developing effective educational strategies is crucial to ensuring that the system meets the needs of students, teachers and society. The main objective of this study is to identify general principles that should guide the formulation of the foundations of educational strategies in the Kurdistan Region.These principles include a variety of factors, such as incorporating local cultural values, conforming to international educational standards, and adapting strategies to address the unique political, economic and demographic context of the region. Again, this study examines how these principles can be used to improve the quality, access and sustainability of education in Kurdistan, taking into account the region's growing diversity and growing needs. Furthermore, the study assesses the barriers and obstacles faced by policymakers, teachers and other stakeholders in implementing educational process strategies. The study critically measures and evaluates the current educational landscape in the Kurdistan Region, exploring success and areas for improvement. The results of this study are expected to provide practical recommendations for developing a more responsive and comprehensive education strategy to better support long-term development goals and improve educational outcomes for future generations in Kurdistan.
Keywords: Education strategy, education policy, curriculum, strategic planning, Educational Quality.

تحديد مبادئ استراتيجيات التعليم في إقليم كردستان

ابراهيم ياسين طه
قسم التصوير، كلية الفنون الجميلة، جامعة صلاح الدين – اربيل، اقليم كوردستان,العراق
ibrahim1999daerl@gmail.com

جواد نعمت حسين
جامعة السليمانية – كلية التربية الأساسية / قسم التربية الفنية
Jawad.hussein@univul.iq

الملخص
يتناول البحث (تحديد مبادئ استراتيجيات التعليم في إقليم كردستان) المبادئ الأساسية الداخلة في تحديد استراتيجيات (التعليم) داخل إقليم كردستان العراق. وقد شهد هذا النظام التعليمي في المنطقة تغيرات سريعة، مقيدة بالتغيرات السياسية والمقاومة الاجتماعية والاقتصادية. واستجابة لهذه التغييرات، يعد تطوير استراتيجيات تعليمية فعالة أمراً بالغ الأهمية لضمان أن يلبي النظام احتياجات الطلاب والمعلمين والمجتمع. تهدف هذه الدراسة بشكل رئيسي إلى تحديد المبادئ العامة التي ينبغي أن توجه صياغة أسس الاستراتيجيات التعليمية في كردستان. وتشمل هذه المبادئ مجموعة متنوعة من العوامل، مثل دمج القيم الثقافية المحلية، والتوافق مع المعايير التعليمية الدولية، وتكييف الاستراتيجيات لمعالجة السياق السياسي والاقتصادي والديموغرافي الفريد للمنطقة. ويبحث هذا البحث أيضًا في كيفية استخدام هذه المبادئ لتحسين جودة التعليم وإمكانية الوصول إليه واستدامته في كردستان، مع الأخذ في الاعتبار التنوع المتزايد في المنطقة والاحتياجات المتطورة. بالإضافة إلى ذلك، تقوم الدراسة بتقييم الحواجز والعقبات التي يواجهها صناع السياسات والمعلمون وأصحاب المصلحة الآخرين في تنفيذ استراتيجيات العملية التعليمية. تتناول الدراسة قياس وتقييم المشهد التعليمي الحالي في إقليم كردستان بشكل نقدي، وتستكشف من حيث الإنجازات ومجالات التحسين. ومن المتوقع أن تقدم نتائج هذه الدراسة توصيات عملية لتطوير استراتيجيات تعليمية أكثر استجابة وشاملة يمكنها دعم أهداف التنمية طويلة الأجل وتحسين النتائج التعليمية للأجيال القادمة في كردستان.
الكلمات المفتاحية: استراتيجية التعليم، السياسة التعليمية، المناهج، التخطيط الاستراتيجي، جودة التعليم.